Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

...эмнай 1921 оной ...брин 21-һээ гарана | № 289 (15912) | 1981 оной декабриин 18, пятница | Сэн 2 мүнгэн.

...уряадай АССР-эй арбадахи зарлалай Верховно Соведэй дүрбэдэхи сесси

ИНФОРМАЦИОННО МЭДЭЭСЭЛ

...уряадай АССР-эй арбадахи зарлалай Верховно Сове... дүрбэдэхи сесси үсэгэлдэр Соведүүдэй байшангай кон...ренц-зал соо үнгэрбэ.

...ерховно Соведэй Түрүүлэгшэ депутат **М. В. Мохосо...** сессиие нээгээ.

...ессидэ хабаадагшад наһа бараһан депутадуудай дурас...алые һууриһаа бодожо хүндэлэн ёһолбо.

...ерховно Соведэй Мандатна комиссиин гэшүүн де...ат **М. А. Ковалевскида** үгэ үгтэбэ. Кабанскын районой ...үүлиин Тресковско 100-дахи округһоо, һунгуулиин ...ольско 105-дахи округһоо, Улаан-Үдэ хотын һунгуу...ин Чайковско 18-дахи округһоо Буряадай АССР-эй ...рховно Соведэй һунгалта байгша оной ноябриин 22-то ...оо гэжэ тэрэ мэдээсэбэ. Эдэ округуудһаа һунгагдаһан ...утадууд Слава Михайлович Антоновой, Алексей ...анович Хмелевой, Геннадий Доржиевич Басаевай эрхэ ...олэлгэнүүдые мэдэрхэ тухай тогтоол Мандатна комис...и элидхэлэй үндэһөөр Верховно Совет баталан абаба.

...ерховно Соведэй дүрбэдэхи сессиин зүбшэхэ зүйл нэ... дуугаар баталан абтаба. Буряадай АССР-эй 1981—...85 онуудай Экономическа болон социальна хүгжэлтын ...энэй түсэб, Буряадай АССР-эй 1982 оной Эконо...ческа ба социальна хүгжэлтын гүрэнэй түсэб болон ...ряадай АССР-эй 1981 оной Экономическа ба социальна ...жэлтын гүрэнэй түсэбэй дүүргэлтын ябаса ту... Буряадай АССР-эй 1982 оной Гүрэнэй бюд... болон 1980 оной Гүрэнэй бюджедэй гүйсэдхэл ...хай Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиу... Указуудые баталха Буряадай АССР-эй саг үргэл...н комиссинуудай бүридхэлые зарим тэдыгээр хубил...а тухай асуудалнууд зүбшэхэ зүйлнүүдтэ оруулагдаба.

...уряадай АССР-эй 1981—1985 онуудай Экономическа ...социальна хүгжэлтын гүрэнэй түсэб болон Буряадай АССР-эй 1982 оной Экономическа ба социальна хүгжэлтын гүрэнэй түсэб, Буряадай АССР-эй 1981 оной Экономическа ба социальна хүгжэлтын гүрэнэй түсэбэй дүүргэлтын ябаса тухай асуудалаар республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо, республикын Госпланай түрүүлэгшэ депутат **Д-Н. Т. Раднаев** элидхэл хэбэ.

Республикын финансын министр депутат **Ч. В. Ендонов** Буряадай АССР-эй 1982 оной Гүрэнэй бюджет болон Буряадай АССР-эй 1980 оной Гүрэнэй бюджедэй гүйсэдхэл тухай элидхэл хээ.

Буряадай АССР-эй 1981—1985 онуудай Экономическа ба социальна хүгжэлтын гүрэнэй түсэб, Буряадай АССР-эй 1982 оной Экономическа ба социальна хүгжэлтын гүрэнэй түсэб болон Буряадай АССР-эй 1981 оной Экономическа ба социальна хүгжэлтын гүрэнэй түсэбэй дүүргэлтын ябаса тухай, Буряадай АССР-эй 1982 оной Гүрэнэй бюджет тухай, Буряадай АССР-эй 1980 оной Гүрэнэй бюджедэй гүйсэдхэл тухай Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй түсэблэлгын-бюджетнэ болон саг үргэлжын бусад комиссинуудай зүгһөө Верховно Соведэй түсэблэлгын бюджетнэ комиссиин түрүүлэгшэ депутат **В. Ф. Лысов** нэмэлтэ элидхэл хээ.

Нүхэд Раднаевай, Ендоновой хэһэн элидхэлнүүд, мүн нүхэр Лысовэй хэһэн нэмэлтэ элидхэл тушаа арадай депутадуудай Улаан-Үдын городской Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ депутат **В. П. Убеев**, хилээмэнэй продуктнуудай Заудинска комбинадай бригадир депутат **Э. К. Хороших**, арадай депутадуудай Хурамхаанай районно Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ **И. Г. Иванов**, «Бурятэнерго» управлениие эрхилэгшэ депутат **Г. О. Борисов**, Кабанскын районой арадай депутадуудай Бабушкинска городской Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ **А. А. Куклин**, Баргажанай районой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой хонишон депутат **З. Ц. Сундуева**, партиин Советскэ райкомой нэгэдэхи секретарь депутат **В. Н. Башкеев**, Мухар-Шэбэрэй райгүйсэдкомой хүдөө ажахын управлениин начальник депутат **К. Л. Белоусов**, республикын эдеэ хоолой промышленностиин министр депутат **Ю. Д. Мокеев**, арадай депутадуудай Яруунын районно Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ **В. З. Алсахаев**, «Теплоприбор» заводой директор депутат **В. Б. Нимаев** гэгшэд элидхэл тушаа үгэ хэлэбэ.

Элидхэлнүүд болон нэмэлтэ элидхэлые бүхы талаһаань зүбшэн хэлсэһэнэй удаа Буряадай АССР-эй 1981—1985 онуудай Экономическа ба социальна түгжэлтын гүрэнэй түсэб тухай Хуули, Буряадай АССР-эй 1982 оной Экономическа ба социальна хүгжэлтын гүрэнэй түсэб тухай Хуули. 1981 оной Экономическа ба социальна хүгжэлтын гүрэнэй түсэбэй дүүргэлтын ябаса тухай тогтоол, Буряадай АССР-эй 1982 оной Гүрэнэй бюджет тухай Хуули, Буряадай АССР-эй 1980 оной Гүрэнэй бюджедэй гүйсэдхэл тухай тоосоое баталха тухай тогтоол Верховно Совет нэгэн дуугаар баталан абаба.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указуудые баталха ба республикын Верховно Соведэй саг үргэлжын комиссиин бүридхэлдэ зарим тэды хубилалта оруулха тухай Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь депутат **И. Д. Черняков** элихэл хэбэ.

Верховно Совет зохихо хуулинууд ба тогтоолнуудые баталан абаа.

Буряадай АССР-эй арбадахи зарлалай дүрбэдэхи сесси энээгээр хүдэлмэрээ дүүргэбэ.

НҮХЭР Л. И. БРЕЖНЕВТЭ АФГАНИСТАНАЙ ҮНДЭР ДЭЭДЫН ШАГНАЛ БАРЮУЛАГДАБА

...ДПА-гай ЦК-гай Генераль... секретарь, ДРА-гай Рево...ционно Соведэй Түрүүлэгшэ ...ак Кармаль КПСС-эй ЦК-... Генеральна секретарь, ...Р-эй Верховно Соведэй ...идиумэй Түрүүлэгшэ Л. И. ...жневтэ Афганистанай Де...ратическа Республикын ... дээдын шагнал—«Эрхэ ...өөгэй наран» гэжэ орден ...абриин 16-да Кремль соо ...үлба.

...эд Ю. В. Андропов, ... Гришин, А. А. Громыко, ... Кириленко, А. Я. Пельше, ... Суслов, Н. А. Тихонов, ... Устинов, К. У. Черненко, ... П. Н. Демичев, В. В. Куз..., Б. Н. Пономарев, ... Рашидов, М. С. Соломенцев, И. В. Капитонов, В. И. Долгих, К. В. Русаков зал соо байбад.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшын орлогшо Б. Е. Саркисов, КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд эндэ байлсаа. Афганистанай талаһаа—НДПА-гай ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат М. Барьялай, НДПА-гай ЦК-гай секретарь Н. М. Моманд, НДПА-гай ЦК-гай гэшүүд А. Кадыр, Ш. М. Дост, М. С. Карваль, НДПА-гай ЦК-гай гэшүүндэ кандидат М. А. Фарзам, ДРА-һаа СССР-тэ байдаг элшэн сайд Х. Мангал гэгшэд хабаадалсаба.

Нүхэд Б. Кармаль болон Л. И. Брежнев үгэ хэлээ.

Нүхэр Б. Кармалиин хэлэһэн үгэ

...рэһөөр 75-тай болоһон... дашарамдуулан, Леонид ... Брежневтэ Афганиста... Демократическа Респуб...н үндэр дээдын шагнал ...рхэ сүлөөгэй наран» гэжэ ...ен барюулхадаа, нүхэр Б. ...маль аха дүү ёһоной дур...й, гүнзэгы сэдьхэлһээ хүн...лгын, үнэн зүрхэнэй та...ал, эгээл халуун дулаан ... баясхалан хүргэжэ бай...а мэдүүлбэ. Энэ шагнал ха... хани барисаата хүршэдөө ...үүехэ совет арадта, тэрэ... ленинскэ Коммунис пар..., Танда, нүхэр КПСС-эй ...гай Генеральна секретарь, ...Р-эй Верховно Соведэй ...идиумэй Түрүүлэгшэ, хүн... Леонид Ильич Брежнев, ...нистанай арад зоной хи...гүй ехэ баяр баясхалан ...эжэ байлгын һүлдэ тэмдэг ...оно гэжэ тэрэ хэлээ.

Манай зүүн зүгтэ иигэжэ хэлсэдэг: «Түмэр галаар шэрээгдэдэг, хани барисаан үе сагаар бэхижүүлэгдэдэг». Түүхэтэ гүнзэгы үндэһэ һууритай Афганистанай ба Советскэ Союзай арадуудай хани барисаанай хэтэ мүнхэдөө бата бэхи, эбдэршэгүй байһыень үе саг харуулаа. Манай ороной хүгжэлтын эгээл хүшэр хүндэ үе сагта Советскэ Союзай аха нүхэсэлэй, харилсаа холбооной гараа хододоо түрүүлэн һарбайдаг байһыень национальна бэеэ дааһан байдалай ба социальна хүгжэлтэ дэбжэлтын түлөө Афганистанай тэмсэлэй түүхэ элирхэйлэн гэршэлнэ.

Британиин колониализмда эсэргүүгээр афган арадай баатар габьяата тэмсэлэй ашаар уласхоорондын оршом соо бэеэ дааһан байдалтай, омог дорюун Афганистан урган мүндэлһэн байна. Агууехэ Ленин түрүүтэй Совет правительство Афганистанай энэ бэеэ дааһан байдалые түрүүлэн мэдэрээ һэн.

1978 оной Апрелийн революциин илаһанай һүүлээр империализмын, эзэрхэн зонхилолгын, оршон тойронхи балмад этэгээд хархис хүсэнүүдэй Афганистанай Демократическа Республикада эсэргүү соносхогдоогүй дай үүдхэхэдэнь, эрхэ сүлөөдэ дуратай афган арадай баатар габьяата тэмсэлые хүсэн түгэс Советскэ Союзай дэмжэлгэ айхабтар үнэтэй сэнтэй байгаа гэжэ нүхэр Б. Кармаль үгөө үргэлжэлүүлбэ. Энэ туһаламжа, дэмжэлгэгүйгөөр революционно, эрхэ сүлөөтэй, бэеэ дааһан байдалтай, ямаршье бүлэглэлдэ хабаададаггүй Афганистан байгуулагдаха аргагүй байгаа гэжэ бидэ нэгэнтэ бэшэ мэдүүлээ һэмди, мүнөөшье мэдүүлнэбди. Энэ туһаламжа, дэмжэлгэ хадаа шалгагдамал ленинец, үнэн сэхэ интернационалист, сэсэн мэргэн политик, мүнөө үеын гүрэнэй элитэ ехэ ажал ябуулагша нүхэр Леонид Ильич Брежнев түрүүтэй КПСС-эй ёһотойл научна, холын хараатай политикын үрэ дүн мүн.

Танай нэрые, хүндэтэ нүхэр Брежнев, бүмбэрсэг дэлхэйн бүхы түбинүүдтэ һайн мэдэдэг, «эб найрамдал», «эрхэ сүлөө», «адли тэгшэ байдал», «үнэн зүб ябадал» гэһэн үгэнүүдтэй ходоодоо холбодог, гэрэлтэ һайхан ерээдүйдэ этигэлэй һүлдэ болгодог байна.

Танай эсэшэ сусашагүй ажал эб найрамдалай ленинскэ политикын түрүү үзэлтэй бүхы хүсэнүүдтэй хани барисаанай, аха нүхэсэлэй, һаналаа нэгэдэлгын политикын гол удхань болодог үндэр суртал һургаалнуудые, һайн һайхан зорилгонуудые бэелүүлхэ талаар шэглүүлэгдэнэ.

Танай сэсэн мэргэн хүтэлбэри доро Советскэ Союзай Коммунис парти совет арадые коммунис общество байгуулгын замаар шэнэ илалтануудтаашэ хүтэлнэ. Тэрэнэй ажал ябуулга национальна ба социальна сүлөөрэлгынгөө түлөө тэмсэдэг зүүн зүгэй түрүү үзэлтэй бүхы арадуудай замыень зааһан тодо хүрса одон болонхой.

Афган арадай, НДПА-гай Центральна Комитедэй, ДРА-гай Революционно Соведэй, правительствын үмэнэһөө, өөрынгөө зүгһөө нүхэр Б. Кармаль гайхамшагта үдэрөөрнь Леонид Ильич Брежневые амаршалаад, олон удаан жэлнүүдтэ элүүр энхэ ябахыень бүхы зүрхэ сэдьхэлһээ тэрээндэ хүсэбэ.

Нүхэр Л. И. Брежневэй хэлэһэн үгэ

Хүндэтэ нүхэр Кармаль!

Намайе «Эрхэ сүлөөгэй наран» гэжэ орденоор шагнаха гэһэн Афганистанай Арадай-демократическа партиин Центральна Комитедэй, Афганистанай Демократическа Республикын Революционно Соведэй ба правительствын шиидхэбэреэр зүрхэ сэдьхэлээ хүдэлгэбэб. Намда барюулагдаһан шагналай түлөө зүрхэ сэдьхэлһээ баяр баясхалан хүргэнэб.

Афганистанай үндэр дээдын ордено «Эрхэ сүлөөгэй наран» гэжэ нэрлэгдэдэг байһаниинь гоё һайхан, политическэ гүнзэгы удхатай байна. Энэ нэрэнь афган арадай юунэй түлөө тэмсэһэн, мүнөө тэмсэжэ байгаа хэрэгэй, Апрелиин революциин болоһон гэрэлтэ һайхан ерээдүй байдалай һүлдэ болоно гэжэ хэлэхэ байнаб. Социальна хүгжэлтэ дэбжэлтэ, национальна бэеэ дааһан байдал, үнэн зүб эб найрамдал—эдэ бүгэдэ эрхэ сүлөө гэһэн ойлгомжотой таһаршагүй холбоотой бшуу.

Арадай ажабайдалые һайжаруулха, олон зуун жэлэй гээгдэнги байдалые усадхаха хэрэгтэ залуу республикын туйлаһан амжалтанууд демократическа Афганистанай ханинарые үнэн зүрхэнһөө баясуулна. Үргэн ниитэ хүн зон—хүдэлмэришэд, гар үйлэдбэришэд, тариашад, интеллигенци, санаартад, олон тоото угсаатад болон арад үндэһэтэд Арадай-демократическа партиин, правительствын бэелүүлдэг политикые улам үргэнөөр дэмжэнэ. Энэ хадаа Афганистанай революциин илагдашагүй байлгын эрхэ нүхэсэл болоно.

Залуу Совет республика манай урда хүршэ болохо Афганистантай адли тэгшэ эрхэтэй харилсаа түрүүлэн тогтоогоо һэн. Владимир Ильич Ленинэй үндэһэ һууриень табиһан харилсаа холбоон ямараар үргэдөө гээшэб, совет-афган хани барисаан тэрэ гэһэнһээ хойшо ямараар бэхижээ гээшэб!

Мүнөө үедэ, афган арадай хүшэр хүндэ туршалгануудые гаталан дабажа, дотоодын болон гадаадын орёо асуудалнуудые шиидхэхэдэнь, манай хани барисаан, харилсаа холбоон улам бэхижэжэ байна.

Афганистанай дотоодын хэрэгүүдтэ империалис, хархис хүсэнүүдэй зүгһөө хамааралсалга мүнөө болотор үргэлжэлһөөр. Бэеэ дааһан байдалай, хүгжэлтэ дэбжэлтын замаар дабшахадань, Афганистанда һаад тойбо татахые хэды оролдоошье һаань, һэдэлгэнүүдэйнь буруу һүрэнхэй байһые афган арадта эсэргүү арсалдаа хёмороо үүдхэгшэд ойлгохоор болоо бэшэ гү. Афганистанда эрхэ сүлөөгэй наран мандаа, хэншье тэрэнэй элшые буурууулжа шадахагүйл!

Мүнөөдэр болоһон уулзалгатай дашарамдуулан, иигэжэ хэлэхые хүсэһэн байнаб. Революционно түйлалтануудаа хамгаалхадань, афган арадта Советскэ Союзай туһаламжа үзүүлһэндэл адли, уласхоорондын эб найрамдалай ба тогтууритай байдалай аша туһада политическэ үнэн зүб гүримшүүлгые хангахадань манай орон саашадаашье Афганистанда туһалхаар бэлэн юм гэжэ нэмэхые хүсэнэб.

Хүндэтэ шагналайтнай түлөө Танда, нүхэр Кармаль, Афганистанай бүхы хүтэлбэрилэгшэдтэ үнэн зүрхэнэй баяр баясхалан үшөө дахин хүргэнэб. Афганистанай хани барисаата арадта эб найрамдал, амгалан байдал, зол жаргал хүсэнэб!

* * *

Нүхэд Б. Кармалиин, Л. И. Брежневэй хэлэһэн үгэ ехэ анхаралтайгаар шагнагдажа, альга ташалгаар нэгэнтэ бэшэ угтагдаба.

Сугларгашад ДРА-гай үндэр дээдын шагналда хүртэһөөрнь нүхэр Л. И. Брежневые үнэн зүрхэнһөө амаршалаад, ажал ябуулгадаа ехэ амжалта туйлахыень хүсэбэ.

(ТАСС).

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй

УКАЗ

БУРЯАДАЙ АССР-эй АРАДАЙ ГЭГЭЭРЭЛЭЙ ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДТЭ «РСФСР-эй ҺУРГУУЛИИН ГАБЬЯАТА БАГША» ГЭҺЭН ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАЙ

Арадай гэгээрэлэй талаар габьяатай байһанайнь түлөө иимэ хүнүүдтэ **«РСФСР-эй һургуулиин габьяата багша»** гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо:

Базарова Зинаида Лудуповнада — Яруунын районой Мужыхын юрэнхы эрдэмэй дунда һургуулиин багша.

Гришина Антонина Ивановнада — Хяагтын районой Харанхын юрэнхы эрдэмэй дунда һургуулиин багша.

Дугаров Сопом Гомбоевичто — Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ Буряадай гүрэнэй багшанарай институдай эхин һуралсалай педагогикын болон методикын кафедрые даагша.

Таракановская Анна Николаевнада — Зэдын районой Петропавловскын юрэнхы эрдэмэй дунда һургуулиин директорэй һуралсал-хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин талаар орлогшо.

Токарева Валентина Андреевнада — Хойто-Байгалай районой Кичерскэ юрэнхы эрдэмэй дунда һургуулиин директор.

Тышкилова Тамара Петровнада — Хориин районой Хориин юрэнхы эрдэмэй 1-дэхи дунда һургуулиин багша.

Шункова Мария Логовнада — Улаан-Үдэ хотын юрэнхы эрдэмэй 35-дахи дунда һургуулиин директор.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ М. ЯСНОВ.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь Х. НЕШКОВ.

Москва, 1981 оной декабриин 16.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй

УКАЗ

НҮХЭР Ц. Б. ГАРМАЕВЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Партиийна, советскэ болон комсомолой органуудта удаан саг соо аша үрэ ехэтэйгээр ажаллаһанайнь түлөө, түрэһөөр 50 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, Буряадай АССР-эй арадай хиналтын Хурамхаанай районно комитедэй түрүүлэгшэ **Гармаев Цырен Бубичкеевичые** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь И. ЧЕРНЯКОВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1981 оной декабриин 15.

ТАСС ШЭНЭ ҺОНИН

РСФСР-эй АРХИТЕКТОРНҮҮДЭЙ ХОЛБООНОЙ СЪЕЗД

РСФСР-эй Архитекторнүүдэй холбооной учредительнэ съезд декабриин 16-да Кремлиин Ехэ ордон соо нээгдэбэ.

Нүхэд А. П. Кириленко, М. С. Соломенцев, В. И. Долгих президиумдэ һуугаа. СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо В. Э. Дымшиц, КПСС-эй ЦК-гай барилгын таһагые даагша И. Н. Дмитриев, РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшонор болон бусад эндэ байгаа.

РСФСР-эй Архитекторнүүдэй холбооной учредительнэ съездэ бэлэдхэлэй, тэрэниие үнгэргэлгын эмхидхэлэй комитедэй түрүүлэгшэ, СССР-эй Архитекторнүүдэй холбооной правлениин секретарь А. Г. Рочегов элидхэл хэбэ.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ М. С. Соломенцев съезд дээрэ үгэ хэлээ.

(ТАСС).

КОНФЕРЕНЦИ БОЛОБО

Леонид Ильич Брежневэй үшөө нэгэ гайхамшагта зохёол — «Дурдалганууд» совет хүн бүхэнэй сэдьхэл бодолые баясуулна. Москвагайхид энэ номтой һонирхон танилсажа байна гэжэ «Дурдалгануудые» зүбшэн хэлсэлгэдэ зорюулагдажа, декабриин 16-да Москвада үнгэргэгдэһэн городской конференци дээрэ тэмдэглэгдээ.

«Хадуур ба балта» заводой булад хайлуулагшадай бригадир, Социалис Ажалай Герой В. Н. Коптев иигэжэ хэлэбэ:

—Леонид Ильичэй намтарта зохёолнуудай мүрнүүд дотор олон миллион совет хүнүүдэй хуби заяантай танилсанабди. «Дурдалганууд» зохёохы ёһоор ажаллажа, ерээдүй тухайдаа гүнзэгыгөөр бодомжолжо һургана.

(ТАСС).

ЛЕОНИД ИЛЬИЧ БРЕЖНЕВЭЙ 75 НАҺАНАЙ ОЙДО

КПСС-эй Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Леонид Ильич Брежневэй түрэһөөр 75 жэлэй ойтой дашарамдуулан, тэрэнэй үргэн ехэ ниитын ажал ябуулгада зорюулагдаһан, гоё һайханаар шэмэглэгдэһэн альбом «Планета» хэблэл барлан гаргаа. Партиин эльгээһэн лэ газарта Л. И. Брежнев эсэшэ сусашагүйгөөр, аша үрэ ехэтэйгээр ажаллаһан, агууехэ хэрэгэй түлөө тэмсэһэн, тэмсэжэшье байна гээшэ. Бүхы коммунистнуудай, бүхы дэлхэйн хэдэн зуун миллион хүнүүдтэ Л. И. Брежневэй нэрэ ленинскэ үнэн сэхэ хараа шугамай, интернационализмын ба эб найрамдалай түлөө шанга тэмсэлэй һүлдэнь боложо үгэнэ.

Бага газарай десантын сэрэгэй бүлэгые командалагша генерал-майор А. А. Гречкин ба 18-дахи армиин политотделэй начальник полковник Л. И. Брежнев. 1943 он.

Запорожи. 1947 он. Л. И. Брежнев (дундань) «Запорожсталь» заводые һэргээн бодхоолгын ажалай үедэ.

Л. И. Брежнев Казахстанай шэнэ ба тунга газар элдүүрилэгшэдэй дунда.

ТАСС-ай фотохронико.

Буряадай АССР-эй арбадахи зарлалай Верховно Советэй дүрбэдэхи сесси

БУРЯАДАЙ АССР-эй 1981-1985 ОНУУДАЙ ЭКОНОМИЧЕСКА БА СОЦИАЛЬНА ХҮГЖЭЛТЫН ГҮРЭНЭЙ ТҮСЭБ, БУРЯАДАЙ АССР-эй 1982 ОНОЙ ЭКОНОМИЧЕСКА БА СОЦИАЛЬНА ХҮГЖЭЛТЫН ГҮРЭНЭЙ ТҮСЭБ БОЛОН 1981 ОНОЙ ТҮСЭБЭЙ ДҮҮРГЭЛТЭ ТУХАЙ

Республикын Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшын орлогшо, Госпланай түрүүлэгшэ Д-Н. Т. РАДНАЕВАЙ элидхэл

Нүхэд депутадууд! Буряадай АССР-эй ажалшад, бүхы совет арадтал адли, политическэ болон ажалай ехэ дэбжэлтын оршон байдалда Советскэ Союзай Коммунис партиин XXVI съездын шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь амжалтатайгаар бэелүүлжэ байна. XXVI съезд манай Эхэ ороной, дэлхэйн коммунис ба хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй түүхэдэ элитэ ехэ үйлэ хэрэг болобо. Манай орон дотор Коммунис байгуулалтын, ороной экономическа ба өөрыгөө хамгаалха хүсые саашадань бэхижүүлгын, арад зоной һуудал байдалые һайжаруулгын асари ехэ түсэбүүдые хараалһан, эб найрамдалай ба социальна хүгжэлтэ дэбжэлтын түлөө, ракетно-ядерна дайнай аюулда эсэргүү эдэбхитэй тэмсэлэй хараа шэглэлые тодорхойлһон съездын шиидхэбэринүүдэй һүр хүсэтэй, холын хараа бодолтой байһыень мүнөө бидэ улам эли тодоор харанабди.

КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1981 он) Пленумэй шиидхэбэринүүд, арбан нэгэдэхи табан жэлдэ ажахын ба соёлой байгуулалтын асуудалнуудаар гол зорилгонуудые партии болон арадай урда табиһан КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Түрүүлэгшэ нүхэр Л. И. Брежневэй тэрээн дээрэ хэлэһэн уран хурса, удха түгэлдэр үгэ манай республикын ажалшадые ехэтэ һонирхуулһан байха юм.

КПСС-эй ЦК-гай Пленумэй һүүлээр болоһон СССР-эй ба РСФСР-эй Верховно Советүүдэй сессинүүд 1981—1985 онуудай СССР-эй болон РСФСР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын түсэбүүдые, 1982 оной түсэбүүдые хаража үзөөд, баталһан байна.

Буряад ороной ажалшад, бүхы совет арадтал адли, КПСС-эй ЦК-гай ноябриин Пленумэй, СССР-эй Верховно Советэй зургаадахи сессиин, РСФСР-эй Верховно Советэй дүрбэдэхи сессиин шиидхэбэринүүдые бүримүһэн һайшаан дэмжэнэ. Партиин дотоодын болон гадаадын политикые, партиин ба гүрэнэй элитэ ехэ ажал ябуулагша, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Түрүүлэгшэ нүхэр Леонид Ильич Брежнев түрүүтэй КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой ажал ябуулгые тэдэнэр нэгэн һаналтайгаар һайшаана.

Нүхэд депутадууд! Республикын Министрнүүдэй Совет 1981—1985 онуудай, мүн 1982 оной республикын Экономическа ба социальна хүгжэлтын түсэбүүдэй проектые Буряадай АССР-эй Верховно Советэй энэ сессиин үзэмжэдэ, баталамжада табина.

Министерствэнүүд, албан зургаанууд, үйлэдбэриин нэгэдэлнүүд, предприятинүүд, арадай депутадуудай городской болон районно Советүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүдтэй хамта жэл жэлээр хубаарилан, түсэбүүдэй проектнүүд зохёогдонхой.

Партиин областной комитедэй үсэглэдэр болоһон пленум обкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр А. У. Модогоевой хэлэһэн элидхэлые хаража үзөөд, 1981—1985 онуудай, 1982 оной түсэбүүдэй проектнүүдэй гол показательнуудые һайшааха зуураа, түсэбүүдые бэелүүлхэ хэмжээнүүдые, мүн республикын арадай ажахын һалбаринуудта бии байгаа бэрхэшээл түбэгүүдые, дутуу дунданuудые усадхаха, материальна, мүнгэн һангай ба ажалай нөөсэ баялигуудые үрэ түгэсөөр хэрэглэхэ, эдэниие ехээр алмаха, арьбалха харгы замуудые хараалһан байна.

Таанадай үзэмжэдэ табигдаһан табан жэлэй түсэбэй ба 1982 оной түсэбэй проект РСФСР-эй Верховно Советэй дүрбэдэхи сесси дээрэ баталагдан абтаһан Россин Федерациин табан жэлэй түсэбтэй тааралдуулан табигданхай. КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Советэй 1981 оной январиин 9-дэ баталан абаһан «1981—1985 онуудта, мүн 1990 он хүрэтэрхи үедэ Буряадай АССР-эй үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые саашадань комплексноор хүгжөөхэ хэмжээнүүд тухай» тогтоол, мүн энэ асуудалаар РСФСР-эй Министрнүүдэй Советэй абаһан тогтоол арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэбэй проектын үндэһэ һуурида табигдаа.

БУРЯАДАЙ АССР-эй 1981-1985 ОНУУДАЙ ЭКОНОМИЧЕСКА БА СОЦИАЛЬНА ХҮГЖЭЛТЫН ГОЛ ЗОРИЛГОНУУД

Промышленность

Арбан нэгэдэхи табан жэл КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые, 1981—1985 онуудта, мүн 1990 он хүрэтэрхи үедэ манай республикын үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые хүгжөөхэ тухай КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй ба РСФСР-эй Министрнүүдэй Советүүдэй тогтоолнуудые бэелүүлхэ хэрэгтэ шухала шата болоно.

Зүбшэн хэлсэлгэдэ табигдаад байһан 1981—1985 онуудай түсэбэй проект дотор 1985 оной һүүлдэ республикын дэбисхэр дээрэхи бүхы промышленностиин үйлэдбэрилэн гаргаһан продукци 1813,12 миллион түхэригтэ хүрэхэ гэхэ гү, али 1980 онойхитой жэшэбэл, 18,6 процентээр ургаха байна. Үгышье гэбэл, эгээл ехэ ургалтань 284 миллион түхэригтэ хүрэхэ, тэрэ тоодо союзна мэдэлэй промышленностьда — 17,7, республиканска мэдэлэй промышленностьда ургалта 26,8 процент болохо юм. Республикын Министрнүүдэй Советэй мэдэлдэ байдаг промышленностьда табан жэлэй турша соо ургалта 22,6 процентдэ хүрэхөөр хараалагдана.

КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдтэй зохилдуулагдан, арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэбэй проект дотор республикын арадай ажахын бүхы һалбаринуудта шиидхэхы нүлөө үзүүлдэг промышленностиин һалбаринуудай үйлэдбэриие хурдан түргэнөөр хүгжөөхые хараалагдана.

Энэнь КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1981 он) Пленум дээрэ онсо анхарал хандуулагдаһан республикын түлишын-элшэ хүсэнэй баазые хүгжөөлгэдэ нэн түрүүн хабаатай байна.

Республика дотор яһала хүгжөөгдэһэн элшэ хүсэнэй бааза байгуулагдаа. Арадай ажахын эрилтэнүүдэй 99 процентнь нэгэ газарһаа электрын элшэ хүсөөр хангагдана. 1958 онойхитой жэшэбэл, электростанцинуудай хүсэн 15 дахин ургаа, электро-дамжуулгын лининүүдэй утань 30 мянган километртэ хүрөө.

840 мянган киловатт хүсэтэй түрүүшын ээлжээнэйнь 1980 ондо ашаглалгада оруулагдаһан Гусиноозерско ГРЭС-эй барилга хадаа Буряад ороной элшэ хүсые хүгжөөлгэдэ ехэ алхам болобо.

КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Советэй 1981 оной январиин 9-нэй тогтоолтой зохилдуулан, республикын үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые саашадань хүгжөөлгэтэй дашарамдуулагдажа, электрын элшэ хүсөөр хангаха эрилтэ улам бүри ургаха байна. Түс түстаа 210 мянган киловатт хүсэтэй зургаан блогһоо бүридэдэг Гусиноозерско ГРЭС-эй хоёрдохи ээлжээнэй барилга хэхэнэй ашаар энэ эрилтэ бэелүүлэгдэхөөр хараалагдана. Хоёрдохи ээлжээнэй ашаглалгада оруулагдахада, энэ ГРЭС-эй ниитэ хүсэн 2100 мянган киловаттда хүргэгдэхэ юм. Гусиноозёрско ГРЭС-эй хүсэ ашаглаһанай ашаар 1985 ондо электрын элшэ хүсэ үйлэдбэрилгэ 5186 миллион киловатт-часта хүргэгдэхэ гэхэ гү, али 1980 онойхитой жэшэбэл, 19,3 процентээр дээшэлүүлэгдэхэ байна.

Мүнөө үедэ республикын арадай ажахые өөһэдынгөө малтаһан шулуу нүүрһэөр хангалга 71,6 процентдэ хүрэнхэй, харин үлөөшэ 1592 мянган тоннонь бусад областьнуудһаа асарагдадаг байха юм. Табан жэлэй түсэбөөр Холбоолжоной нүүрһэнэй уурхайн хүсые 1985 ондо 3595 мянган тоннодо хүргэжэ, нүүрһэ малтан абалгые улам ехэ болгохоор хараалагдана. Энэнь 1980 онойхиһоо 5,5 процентээр дээшээ юм. Тоолон гаргалгын харуулһанай ёһоор, 1985 ондо нүүрһэнэй дутагдал 3.5 миллионһоо дээшэ тонно болохо байна.

Жэлдээ 9 миллион тонно нүүрһэ үгэхэ аргатай Мухар-Шэбэрэй районой Түгнын нүүрһэнэй уурхайн барилгые 1984 ондо эхилхые СССР-эй Нүүрһэнэй промышленностиин министерство түсэблэнэ. Энэ уурхайе ашаглалгада оруулалга шулуу нүүрһэөр республикын эрилтые гүйсэд хангаха арга олгохо. Тэрээнһээ гадна, республикын Түлишын промышленностиин министерствын Дабаан-Горхоной нүүрһэнэй уурхайда һайн шанартай нүүрһэ малтан абалгые үргэдхэһэнэй ашаар нютагай ажахынууд нүүрһэөр хангагдаха байна. Жэлдээ 100 мянган тонно нүүрһэ үгэхэ хүсэтэй Бэшүүрэй районой Охин-Булагай уурхайн барилгын проект табилгые эхилжэ, 1982 ондо барижа захалхаар хараалагдана.

Табан жэлэй түсэбэй проект дотор дулаанай элшэ хүсөөр арадай ажахые хангалгын асуудалнуудта ехэ анхарал хандуулагдана. Мүнөө үедэ Улаан-Үдын ТЭЦ дүүрэн хүсөөрөө худэлнэ. Тиимэһээ тэрээние үргэдхэхэ аргагүй болонхой. Хотын ажахынуудай хурдан түргэнөөр хүгжөөгдэжэ, дулаанай элшэ хүсэнэй ехээр дуталдажа байһые хараада абаад, СССР-эй Госплан болон СССР-эй Элшэ хүсэнэй ба электрификацилгын министерство 840 мянган киловатт хүсэтэй 2-дохи ТЭЦ-ые Улаан-Үдэ хотодо барихые хараална. 1982 ондо бэлэдхэлэй хүдэлмэри эхилжэ, 2-дохи ТЭЦ-эй уһа халаадаг хоёр котел түрүүлэн ашаглалгада оруулагдаха юм. Энэ асуудалые удааржа байнгүй шиидхэхэ зорилготойгоор Улаан-Үдын городской гүйсэдхэхэ комитет болон «Бурятэнерго» РЭУ 2-дохи ТЭЦ-эй уһа халаадаг хоёр котелые барижа, ашаглалгада оруулха хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлхэ зэргэтэй гэжэ элидхэлшэ мэдүүлээ.

Түлишын-элшэ хүсэнэй комплекс тухай хэлэхэдээ, республикын районно түбүүдые, хүдэлмэришэдэй поселогуудые, томо ехэ һуурин тосхонуудые дулаагаар хангалгын асуудалнуудта тоггожо хэлэхэ шухала.

Табан жэлэй түсэб дотор республикын арадай ажахые хүгжөөхэ машина бүтээлгэ болон металл болбосоруулгада ехэ анхарал хандуулагдана. Табан жэлэй һүүл багта энэ һалбариин продукци 452,57 миллион түхэригтэ хүргэгдэхэ гэхэ гү, али 18,2 процентээр ургаха байна. Промышленностиин бүхы зүйлэй продукциин ниитэ хэмжээндэ машина бүтээлгын ба металл болбосоруулгын продукци 25 процентдэ хүргэгдэхэ юм. Электротехническэ ба авиационно промышленностиин машина түхеэрэлгэнүүдые, автомадаар хангалгын приборнууд болон хэрэгсэлнүүдые, хүдөө ажахын ашаг ехэтэй оньһон техникэ бүтээхэ, түмэр замай ба автомобильна транспортые заһабарилха талаар машина бүтээгшэдэй урда горитой ехэ зорилгонууд табигдана. 1985 ондо электродвигательнүүд—70,1, автомат приборнууд болон хэрэгсэлнүүд —28,5, пассажирска вагонуудые заһабарилга 16.0, автомобильнуудые заһабарилга 11,8 процентээр дээшэлхэ байна.

«Бурятферммаш» нэгэдэлэй шэнэ хүсэнүүдэй ашаглалгада оруулагдахада, мал ажалай ба тэжээл үйлэдбэрилгын машинануудые бүтээлгэ 2,8 дахин, Шэнэ-Бэрээнэй гол заводой үргэдхэгдэхэдэ, шэнэдхэн һэльбэгдэхэдэ, табан жэл соо тракторнуудые заһабарилга 59,7 процентээр үргэдхэгдэхэ юм.

Арбан нэгэдэхи табан жэлдэ үнгэтэ металлургиин һалбари, мүн модоной, модо болбосоруулгын ба целлюлозо-саарһанай промышленность саашадаа хүгжөөгдэхэ. Сэлэнгын целлюлозо-картоной комбинадта проектээр хараалагдаһан хүсэнүүдые ашаглалгада оруулһанай, БМДК-гай мебельнэ цехые бариһанай ашаар энэ һалбариин продукци үйлэдбэрилгэ табан жэл соо 14,6 процент дээшэлүүлэгдэхөөр хараалагдана.

«Забайкаллес» нэгэдэлдэ модо зөөлгэ арбадахи табан жэлэй хэмжээндэ үлөөгдэхэ, гэбэшье целлюлозо, картон, хюрөөгэй хибэдэһээр гаргагдадаг хабтагай, арболит болон мебель бүтээн гаргалга эрид дээшэлүүлэгдэхэ байна. Целлюлозо—26, картон—28,8 процент, арболит—2,8 дахин, хюрөөгэй хибэдэһээр гаргагдаһан хабтагай 44,3 процентээр ехэдхэгдэхэ юм.

Капитальна һомололгонуудай дуталдаһан дээрэһээ «Забайкаллес» нэгэдэлэй модо бэлэдхэдэг предприятинүүдые Байгал нуурай уһа хамгаалгын газарһаа саашань нүүлгэхэ хүдэлмэри хангалтагүйгөөр ябуулагдана. Гэбэшье энэ талаар түрүүшын алхамууд хэгдээ. 550 мянган кубометр модо бэлэдхэхэ аргатай Витимэй леспромхозой һуурин тосхоной барилга эхилбэ.

Барилгын материалнуудай, барилгын хэрэгсэлнүүд болон детальнуудай промышленностиие хүгжөөлгэдэ онсолон тогтожо хэлэхэ хэрэгтэй. Юһэдэхи ба арбадахи табан жэлнүүдэй үедэ промышленностиин энэ һалбариин хурдан түргэнөөр хүгжөөгдэһэниинь мэдээжэ. Эдэ жэлнүүдтэ Загорско хирпиисын завод, «Бурятцелинстрой» трестын түмэр-бетон хэрэгсэлнүүдэй заводой түрүүшын ээлжээн, Тимлюйн асбоцементын хэрэгсэлнүүдэй заводто хабтагар шиферэй цех баригдаа, үргэлжэ ханатай гэр барилгын завод һэльбэн шэнэлэгдэжэ эхилээ, Татауровай ханын материалнуудай заводто избёосхын цех, «Бурятмежколхозстрой» нэгэдэлэй Каменск һууриндахи түмэр-бетон хэрэгсэлнүүдэй завод баригдажа, ханын материалнуудые гаргадаг Улаан-Үдын завод һэльбэн шэнэлэгдэжэ захалаа.

Гэбэшье барилгын материалнуудай, хэрэгсэлнүүдэй, детальнуудай промышленность барилгын материалнуудаар республикынгаа эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые гүйсэд ханганагүй. Барилгын индустриин предприятинүүдай хүсэнүүдые хангалтагүй удаанаар ашаглалга, эдэ барилгануудые унжагайруулга энээнэй шалтагаануудай нэгэниинь болоно. Арбан нэгэдэхи табан жэлдэ барилгын материалнуудай промышленность—16,0, барилгын түхеэрэлгэ хэрэгсэлнүүд болон детальнуудай промышленность продукци үйлэдбэрилгэеэ 9,8 процентээр дээшэлүүлхэ ёһотой.

Хараалагдаһан ургалта түйлабашье, 1985 ондо ханын материалнууд болгогдохо 79,4 миллион хэһэг хирпиисэ, мүн ехэ инертнэ материалнууд, түмэр-бетон хэрэгсэлнүүд, детальнууд дуталдаха байна гэжэ республикын Госпланай бэлдэһэн барилгын материалнуудай тэнсүүри харуулна.

Тохёолдоһон байдалда «Бурятстройматериалы», «Главбурятстрой» нэгэдэлнүүдэй, «Бурятцелинстрой» трестын, барилгын управлениин, «Бурятводстройн», «Улан-Удэтрансстрой» трестын, «Бурятмежколхозстрой» нэгэдэлэй хүтэлбэрилэгшэд барилгын индустриин предприятинүүдай хүсэнүүдые һаяын сагта проектээр хараалагдаһан хэмжээндэ хүргэхые оролдохо зэргэтэй. Хоёрдохёор, арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэбүүд дотор барилгын индустриин шэнэ предприятинүүдые барихаар хараалагдана.

КПСС-эй XXVI съездын, КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1981 он) Пленумэй арад зоной һуудал байдалые һайжаруулгын шухала нүхэсэлнүүдэй нэгэн болохо арадай хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилгэдэ анхаралаа ехээр хандууһаниинь мэдээжэ. Партиин энэ захяа заабаринуудые бэелүүлэн, табан жэлэй түсэбэй проект дотор арадай хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилгые ехэдхэхөөр хараалагдана. Хэрбээ табан жэл соо «А» бүлэгэй промышленностиин продукцинь 15,5 процентээр ургэбэл, «Б» бүлэгэй продукци 29,3 процентээр дээшэлхэ байна.

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэбэй проект дотор хүнгэн промышленностиин продукци үйлэдбэрилгэ 16,2 процентээр үргэдхэгдэжэ, 564,17 миллион түхэригтэ хүргэгдэхэ. 1985 ондо 3,1 миллион дүрбэлжэн метр нооһон бүд, 9,74 миллион хэһэг гадар хубсаһан нэхэгдэхэ. Табан жэлэй турша соо эдеэ хоолой промышленностиин предприятинүүдай продукци—25,6, харин соёлой-ажаһуудалай ба ажахын хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилгэ 46,8 процентээр дээшэлүүлэгдэхэ байна. Соёлой-ажаһуудалай ба ажахын хэрэглэмжын эд бараан, эдлэл хэрэгсэлнүүд нилээд ехээр үйлэдбэрилэгдэхэ юм.

Манай түсэбүүдэй проектнүүд дотор нютагай мэдэлэй промышленностиие хүгжөөхэ асуудалнуудта ехэ анхарал хандуулагдана. Нютагай промышленностиин министерство табан жэл соо продукци үйлэдбэрилгэеэ—34,6, Эдеэ хоолой промышленностиин министерство—18,7, Түлишын промышленностиин министерство — 18,7, Ой модоной ажахын министерство—3,1, «Бурятстройматериалы» нэгэдэл—21,3 процентээр продукци үйлэдбэрилгэеэ дээшэлүүлхые хараална гэжэ элидхэлшэ хэлэбэ.

Нүхэд депутадууд! Промышленна үйлэдбэриин хараалагдаһан хэмжээе түйлахадаа, табан жэлэй һүүлдэ промышленностьда ажалай бүтээсэ 13,2 процент дээшэлүүлэгдэхөөр хараалагдана. Арбадахи табан жэлдэ энэ ургалта 8,8 процент байһан юм. Табан жэлэй хугасаа соо промышленно-үйлэдбэриин хүдэлмэришэдэй тоо 4,7 процентээр олошоруулагдахаар түсэблэгдэнэ. Табан жэлэй туршада ажалай бүтээсэ дээшэлүүлһэнэй ашаар промышленна продукциин ургалта 74,7 процентдэ хүргэгдэхэ ёһотой.

Тиимэһээ республикын Госпланай, министерствэнүүд, албан зургаанууд болон предприятинүүдай хараалһан 1981—1985 онуудай түсэбүүд дотор ниитын үйлэдбэриин ашаг үрэ болон продукциин шанарые дээшэлүүлхэ асуудалнуудта ехэ анхарал хандуулагдана.

Республикын олохон промышленна предприятинүүд үйлэдбэриие оньһон техникээр зэбсэгжүүлхэ, оньһожоруулха, автомадаар хангаха, түрүү технологи нэбтэрүүлхэ, үйлэдбэрилэн гаргагдаһан эдлэл хэрэгсэлнүүдэй номенклатурые үргэдхэхэ, шэнэ зүйлэй продукци гаргаха талаар комплексно түсэбүүдые табиба.

Манай һанахада, прибор бүтээлгын промышленностиин үйлэдбэриин нэгэдэл яһала һайн хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлжэ байнхай. Жэшээнь, түрүү технологи нэбтэрүүлһэнэй, автомадаар хангаһанай, оньһожоруулһанай ашаар табан жэлэй турша соо 642 хүн сүлөөлэгдэжэ, ондоо хүдэлмэридэ табигдаха байна.

Эдэ бүхы амжалтануудай түйлагдаашье һаань, үйлэдбэриин нэгэдэлнүүдтэ, промышленна предприятинүүдтэ ехэ дутуу дунданууд ушарна, бэрхэшээл түбэгүүд тохёолдоно. Республикымнай олохон предприятинүүдай түхеэрэлгэ хэрэгсэлнүүд хуушаранхай.

Арбан нэгэдэхи табан жэлдэ авиационно, судна бүтээлгын, «Электромашина», «Теплоприбор», Элхиин авто-заһабарилгын, Хяагтын пивын заводуудые, «Бурятстройматериалы» нэгэдэлэй предприятинүүд болон бусад эмхи зургаануудые һэльбэн шэнэлхэ, шэнэ техникээр зэбсэгжүүлхэ гэһэн ехэ түсэб табигдана. Республикымнай промышленна предприятинүүд эрдэм, техникын түйлалтануудые үйлэдбэридэ үргэнөөр нэбтэрүүлхэ юм. Жэшээнь, «Теплоприбор» завод программна жологоодолготой металл столдог станогуудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхые хараална.

Гэхэтэй хамта һүүлэй жэлнүүдтэ хэдэ хэдэн промышленна предприятинүүд проектээр хараалагдаһан хүсэндөө яаха аргагүй удаанаар оруулагдажа байнхай. Энэ талаар Холбоолжоной нүүрһэнэй уурхайе, хүүргын түмэр хэрэгсэлнүүдэй заводые, Улаан-Үдын кондитерскэ фабрикые, Сэлэнгын целлюлозо-картоной комбинадые, республикын ниислэл хотын гадар хубсаһа нэхэдэг фабрикые, Харанхын ба Шулуутын холимог тэжээлэй заводуудые дурдажа болоно. Проектээр хараалагдаһан хүсэндэнь дары хүргэхэ гээшэ экономическа шухала асуудал мүн гэжэ һанагдана. Энэ табан жэлдэ промышленна предприятинүүдые дүүрэн хүсөөрнь ашаглаха тухай асуудалда анхаралаа хандуулхын түлөө нарин нягта хиналта тогтоохо, эрилтыень дээшэлүүлхэ гээшэ шухала удха шанартай.

Бүтээн гаргагдаһан продукциин шанарые дээшэлүүлхэ, эрхим шанартай, гоё һайхан шэнэ продукци үйлэдбэрилхэ гээшэ КПСС-эй XXVI съездын гол шухала эрилтэнүүдэй нэгэниинь мүн Энэ хадаа үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлхэ шиидхэхы нүхэсэлнүүдэй нэгэниинь болоно.

Мүнөө үедэ республикын арбан нэгэн промышленна предприятиин бүтээн гаргаһан 132 түхэлэй эдлэл хэрэгсэл, эд бараан Гүрэнэй шанарай тэмдэгтэй юм. Гэбэшье энэ тоо хангалтагүй бага байна. Иимэ баримта мэдээнүүдые харуулая. Энэ жэлэй арбан һарын турша соо 39,8 миллион түхэригэй үнэ сэнтэй шанарай тэмдэгтэй продукци гаргагдаа, тэрэ республика дотор үйлэдбэрилэгдэһэн промышленна продукциин оройдоол 3 процентнь болоно гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэбэ.

Буряад ороной промышленна предприятинүүд ажалай эмхидхэл болон түлбэриин бригадна арга онолые саашадань дэлгэрүүлхэ, тэрэнэй ашаг үрые дээшэлүүлхэ талаар тодорхой хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлнэ. Энэ арга һайн талаяа харуулангхай. Тэрэ хүн бүхэндэ хамтын мэдэрэл хүмүүжүүлдэг, промышленна продукци үйлэдбэрилгые ехэдхэдэг, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлдэг байха юм.

Прибор бүтээлгын нэгэдэл, судна бүтээлгын, локомотив-вагон заһабарилгын, «Теплоприбор» заводууд, «Забайкаллес», «Бурятферммаш» нэгэдэлнүүд, бусад хэдэн предприятинүүд энэ талаар яһала һайн жэшээ харуулна. Бригадаараа ажалаа эмхидхэдэг, түлбэри абадаг Итанцын леспромхозые энэ талаар онсолон дурдалтай. Түс леспромхоздо Злобиной арга онолые 1977 онһоо хойшо нэбтэрүүлжэ байнхай. В. В. Столяровой хүтэлбэрилдэг бригада түрүүлэн бригадна подрядай аргаар ажаллажа эхилээ һэн. Тиин эндэ һайн үрэ дүн түйлагдаа. Бэлдэгдэһэн кубометр модоной ажалай гаргаша 12 мүнгөөр хороогдоо.

Нормоор хараалагдаһан сэбэр продукци үйлэдбэрилэн гаргалга хадаа ажахы эрхилэлгые нарижуулан һайжаруулха хэмжээнүүдэй нэгэниинь болоно. Мүнөө үедэ 14 промышленна предприяти түсэблэлгын шэнэ гуримаар хүдэлнэ. «Бурятферммаш» нэгэдэл, Сэлэнгын түсхай шэглэлтэй туршалгын завод, Уһанай ажахын министерствын түмэр-бетон хэрэгсэлнүүдэй завод болон бусад предприятинүүдые энэ талаар дурдалтай. Эдэ предприятинүүд нормоор хараалагдаһан сэбэр продукци үйлэдбэрилхэ талаар 1981 оной арбан һарын түсэбые 101,2 процентээр дүүргээ гэхэ гү, али нёдондо жэлэй энэ үеынхитэй жэшэбэл, 12,4 процентээр нэмээ. 1982 ондо, мүн арбан нэгэдэхи табан жэлдэ энэ хүдэлмэриие үргэлжэлүүлхэ шухала.

Агропромышленна комплекс

КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1981 он) Пленум дээрэ нүхэр Л. И. Брежнев үгэ хэлэхэдээ, иигэжэ тэмдэглэбэ: «Эдеэ хоолой асуудал хадаа ажахыншье, политическэшье талаараа бүхы табан жэлэй гол зорилго болоно. Хүдөө ажахын үйлэдбэриие үргэнөөр хүгжөөхэдөө, тэрээние шиидхэжэ шадаха байнабди».

СССР-эй Верховно Советэй зургаадахи сессиин, РСФСР-эй Верховно Советэй дүрбэдэхи сессиин баталан абаһан 1981—1985 онуудай табан жэлэй түсэбтэй зохилдуулан, арбан нэгэдэхи табан жэлдэ республика дотор бүхы ажахынуудта хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилгын жэлэй дундуур хэмжээн, арбадахи табан жэлэйхитэй жэшэбэл, 35 процентээр, ниитын секторто 48 процентээр дээшэлхэ байна. Сагай уларилай хангалтагүй байһанһаа уламжалһан гэсгэдэлые хүсэлдүүлхэ зорилготойгоор колхоз, совхозуудта хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилгэ нилээд ехэдхэгдэхэ юм.

Гол түлэб ургасыень дээшэлүүлһэнэй ашаар хүдөө ажахын ургамалнуудые ехээр хурааха, үхэр малай ба шубуудай ашаг шэмые дээшэлүүлһэнэй ашаар продукци үйлэдбэрилгые ехэдхэхэ байнабди.

1985 ондо колхоз, совхозуудта орооһо таряа хураалгые 570 мянган тоннодо, хартаабха — 224 мянган тоннодо, овощ—52 мянган тоннодо, бүдүүн ба шэмэтэ тэжээл үйлэдбэрилгые 500 мянган тоннодо хүргэхые түсэбэй проектээр хараалагдана. Арбадахи табан жэлэй дундуур хэмжээнтэй сасуулбал, орооһон—1,9 дахин, хертаабха—46 процентээр, овощ—2,2 дахин, шэмэтэ ба бүдүүн тэжээл үйлэдбэрилэн абалга 2 дахин үргэдхэгдэхэ юм.

Газар тараалангай продуктнүүдые үйлэдбэрилгын хэмжээе дээшэлүүлгэ хартаабхаар республикын хүн зоной эрилтэнүүдые гүйсэд хангаха, овощ худалдалгые нилээд һайжаруулха, ниитын мал ажалые шэмэтэ ба бүдүүн тэжээлээр хангаха арга олгохо байна.

Ниитын адууһа малые хүгжөөлгэдэ малай үүлтэр һайжаруулга, һалбариие томодхолго, түсхай шэглэлтэй болголго, тэжээлэй баазые бэхижүүлгэ ехэ нүлөө үзүүлхэ, мал ажалай ашаг шэмэ дээшэлүүлхэ байна бшуу.

1985 ондо бүхы ажахынуудта мяха үйлэдбэрилгэ амидын шэгнүүрээр 112,6 мянган тоннодо хүргэгдэхэ гэхэ гү, али арбадахи табан жэлэй дундуур хэмжээнһээ 27 процентээр дээшэлүүлэгдэхэ байна. Колхоз, совхозуудта үхэрэй мяха үйлэдбэрилгые саашадань мэргэжүүлхэ, томодхохо, энэ һалбариие промышленна үндэһэ һуури дээрэ табиха хэмжээнүүд хараалагдаа. Энээнэй тула жэлдээ 40 мянган тугал, буруу түлжүүлхэ, шахан таргалуулха түсхай ажахынууд 13 райондо эмхидхэгдэн байгуулагдаа.

Бии байгаа хүсые ашаглаһанай, Бэшүүрэй гахайн комплексые ашаглалгада оруулһанай ашаар гахайн мяха үйлэдбэрилгэ 18 мянган тоннодо хүргэгдэхэ юм. Загарайн бройлерно, Твороговско нугаһанай фабрикануудай хүсые ашаглаһанай, мүн шубуудай бусад фабрикануудта мяха ехээр үйлэдбэрилһэнэй ашаар шубуунай мяха абалга мүн лэ иимэ хэмжээндэ хүргэгдэхөөр хараалагдана.

Хониной мяха үйлэдбэрилгэ 30 процентээр дээшэлүүлэгдэхэ байна. Хурьгадые түргөөр түлжүүлжэ, шахан таргалуулха, 400 мянганһаа үсөөн бэшэ хонидые жэлдээ шахан таргалуулха арга үргэнөөр нэбтэрүүлхые түсэблэгдэнэ.

1985 ондо мяха үйлэдбэрилгэ 1980 онойхиһоо, багсаамжалхада, 15 процентээр дээшэлүүлхэ арга олгохо байна.

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй һүүлшын жэлдэ бүхы ажахынуудта һү һаалга 250 мянган тоннодо хүргэгдэхэ гэхэ гү, али арбадахи табан жэлэй дундуур хэмжээнһээ 11,5 процентээр ехэдхэгдэхэ юм. Колхоз, совхозуудта һүнэй үнеэдэй үүлтэрые һайжаруулгада ехэ анхарал хандуулагдаха. Республика дотор өөһэдын үйлэдбэрилһэн һү хэрэглэлгэ 30 процентээр үргэдхэгдэхэ байна.

Сотниковско, Сэлэнгын шубуунай фабрикануудта нэмэлтэ хүсэ ашаглалгада оруулһанай, мүн шубуудай бусад фабрикануудта хүсэ зарим тэды ашаглалгада сруулһанай ашаар үндэгэ абалга жэлдээ 230 миллиондо хүргэгдэхэ. Энэнь хүн зониие үндэгөөр хангаха хэрэгые 18 процентээр дээшэлүүлхэ юм.

Манай республика Зүүн Сибирьтэхи союзна жасада нооһо эгээл ехээр тушаадаг область, республиканууудай нэгэниинь болоно. Үнгэрһэн табан жэлдэ сагай уларилай таарамжагүй байһан ушар нооһо абалгада, бүхы дээрэнь хонин ажалые хүгжөөлгэдэ муугаар нүлөөлөө. 1985 ондо нооһо үйлэдбэрилгые физическэ шэгнүүрээр 6580 тоннодо хүргэхые түсэбэй проектээр хараалагдана. Энэнь арбадахи табан жэлэй дундуур хэмжээнһээ 11,8 процентээр үлүү ехэ болоно.

Арбан нэгэдэхи табан жэлдэ мал ажалай продукци үйлэдбэрилгые эрид дээшэлүүлхээр хараалагданхай. Энээнэй тула республикын совет болон хүдөө ажахын органууд шухала хэмжээнүүдые абаха зэргэтэй гэжэ элидхэлшэ мэдүүлбэ. Нэн түрүүн тэжээлэй тогтууритай үндэһэ һуури байгуулха, хүдөө ажахын адууһа мал үсхэбэрилхэ хүдэлмэриие үндэһөөрнь һайжаруулха эрилтэнүүд табигдана.

Республика дотор хүдөө ажахын продукци ба түүхэй эд үйлэдбэрилхэ хэмжээнэй түсэбэй проект дотор хараалагдаһанһаа уламжалан, 1985 ондо 75 мянган тонно тарян, 52 мянган тонно хартаабха, 28 мянган тонно овощ, 77 …
ган тонно үхэр мал бо…
бууд, 150 мянган т…
170 миллион үндэгэ…
тонно (тоосооной …
ноохон гүрэндэ худа…
түсэблэгдэнхэй.

Материально-техни…
зые саашадань х…
гэр байра ба социал…
ажаһуудал хангалгы…
нуудые бодхоолгод…
лэй хугасаа соо 675…
түхэригэй капитальн…
гонууд хэгдэхэ бай…
90,8 миллион түх…
зарые шанаржуул…
руулгада гаргашала…
хоз, совхозууд 59…
таряа хураалгын 2 …
байн, ашаанай 45…
бил., 193,8 мянган т…
ральна үтэгжүүлгэн…
ха юм.

Табан жэлэй т…
358,8 мянган …
мянган шубуунай …
216 мянган тонно т…
таабха, минеральна…
гэнүүдые хадагалха…
мянган тонно сил…
дараха, бүдүүн т…
галха түхеэрэлгэнүү…
хаар түсэблэгдэнэ.

Гусиноозёрско …
комбинат баригдаха…
ско шубуунай фаб…
бэн шэнэлэгдэхэ, С…
буунай фабрика …
эхилхэ, мүн 12 мян…
шэнэ комплекс бари…
хэ байна.

Уһалагдадаг газар…
300 мянган гектар…
хэгдэхэ, 100 мянган…
бэлшээри уһажуула…
бан нэгэдэхи табан…
дөө ажахые хүгжө…
териально-техническ…
мүнгэн һангай ехэ…
һомологдохо.

Хабарай тарилгад…
һайнаар бэлдэхэ, м…
жэлгые һайнаар үнг…
ажалай продуктнуу…
үйлэдбэрилхэ, 1982 …
ажахын үйлэдбэр…
дань хүгжөөхын түл…
дэһэ һуури табиха …
болон хүдөө ажахы…
дай, ажахынуудай …
лэгшэд болон мэр…
хүдөө ажахын бүхы …
гол зорилго мүн.

1980 онойхитой …
1985 ондо эдеэ хо…
мышленностиин үйл…
бүхы продукци — …
таталгын ба холимо…
промышленностиин …
үйлэдбэрилгэ 29,6 …
ургаха байна.

РСФСР-эй Үрэ ж…
щой ажахын мин…
байгуулагдаһантай д…
лан, республика до…
«Бурятплодоовощхоз» …
бэриин нэгэдэл ба…
7 совхоз, үрэ жэмэ…
2 завод, Улаан-Үдын …
овощторг тэрэнэй …
ороно. Түс нэгэдэл…
овощ, үрэ жэмэс …
буйлуулан болбосор…
эдээгээр хүн зонии…
эдеэ хоолой пред…
дые хангаха зорил…

Республикын эд…
нөөсэ баялигуудые …
гэдэ промышленна, …
ба транспортна п…
нуудай хамһабари…
мүн хамтаара …
огород ургуулга …
һуури эзэлхэ байна…
хамһабариин ажа…
публика дотор эде…
нөөсэнүүдые үргэдх…
хубитаяа оруулха юм.

Районуудай гүйсэ…
митедүүд, сельскэ …
колхоз, совхозууда…
рилэгшэд хүн зоной…
риин ажахые х…
үхэр малтай болохо…
нээ үбһэ тэжээлэ…
дань, хүнүүдтэ һ…
ламжа үзүүлнэгүй …
хэйлэн гэршэлһэн ба…
дайралдана.

Юрдөөл, арбан …
табан жэлдэ агроп…
на комплекс бүхы ар…
жонуудаа үргэнөөр …
хүн зониие эдеэ хо…
нүүдээр хангалгые н…
жаруулгада нүлөө…
ёһотой гэжэ элидхэл…
лээ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ (зүүн гарһаа): Гунзэнэй районой «Восточные Саяны» колхозой механизатор В. Д. Машкинов, Улаан-Үдын ЗММК-гай термист О. А. Марченко, прибор-бүтээлгын нэгэдэлэй слесарь Л. Я. Архипова, Шулуутайн леспромхозой тракторист А. А. Дамарад, Хяагтын «Дружба» колхозой һаалишан Л. Б. Будаева. С. БАЛДУЕВАН фото.

Буряадай АССР-эй арбадахи зарлалай Верховно Соведэй дүрбэдэхи сесси

(Элидхэлэй түгэсхэл).

Транспорт ба хэлхеэ холбоон

...бан нэгэдэхи табан жэл... шаа зөөлгэ улам ехэ болохо ёһотой гэжэ элидхэлшэ ...ърлэбэ. Манай республи... дотор бүхы зүйлэй тран... раар ашаа зөөлгэ табан ...й туршада 18,8 процен..., пассажирнуудые зөөлгэ ... процентээр ургаха байна. ...тэй хамта бүхы ашаан ...үлэб түмэр замаар зөөг... болоно.

...81—1985 онуудта вагонно ...ые шэнэдхэн һэльбэһэнэй, ...ута-Нуурай ба Слюдянкын ...омотивна депонуудые, ...р харгын станцинуу... үргэдхэһэнэй ашаар ...н улам ехээр зөөгдэдэг ...о юм.

...бан жэлэй туршада түмэр ...й отделенидэ 24 миллион ...риг һомологдохо байна. ...онтой сасуулбал, 1985 он... 1801 мянган тонно ашаан ...р зөөгдэхэ болоно.

...81—1985 онуудай түсэбэй ...р ашаа зөөдэг автомо...ьна паркын хэмжээн 30,7 ...центээр ургаха байна. Та... жэлэй туршада ашаа зөөл... 29,8 процентээр дээшэлхээр ...алагдана.

Пассажирнуудые зөөлгэ табан жэлэй туршада 27,2 процентээр ургаха юм.

Буряадай транспортна управлениин материально-техническэ үндэһэ һуури бэхижэхэ. Ганса Улаан-Үдэдэ сүүдхэдэ 1000 тонно ашаа тээдэг автостанци, 200 автобусой багтаха гараж, 500 пассажирай багтаамжатай автовокзал, транспортно-экспедиционно предприяти баригдаха.

Республика доторнай граждан авиаци хүгжөөхэ хэрэгтэ 8 миллион түхэриг мүнгэн һомологдоно. Автомобильна харгы заһабарилга ба барилгада 42,8 миллион түхэриг гаргашалагдаха байна.

Энэ табан жэлдэ хэлхеэ холбоо хүгжөөлгэ үргэлжэлхэ. Жэшээлхэдэ, 1985 ондо телефонно номернууд 22 мянгаар ургаха ёһотой. Хүдөө нютагуудта, тэрэ тоодо Петропавловкада 1.000 номер, Кабанскда үшөө 1200 номер нэмэхэ, Орлигто 500 номероор телефонууд олошорхо юм.

Телевидени болон радио манай ажабайдалда саашадаа улам үргэнөөр хэрэглэгдэдэг болохоор хараалагдана.

Капитальна барилга

...табан жэлдэ республикы...й капитальна барилгада ...ологдоһон мүнгэн зөөриин ...жээн 2,8 миллиард түхэриг... хүрэхөөр хараалагдана. ...ь арадай ажахын гол һал...инуудай электрын элшэ хү...ой, түлишын промышленно...ин, үнгэтэ металлургиин, хи...ческэ промышленностиин, ...шина бүтээлгын, металл бол...оруулгын хүгжэлтэдэ, мүн ...а барилгын хэрэгсэлнүү... болон детальнуудай про...шленностиин, эдеэ хоолой, ...ил болон холимол тэжээлэй ...омышленностиин, худалдаа ...маанай болон хэлхеэ хол...оной, барилгын индустриин ...жэлтэдэ үгтэхэ байна. Хү... ажахыдахи капитальна ба... энэ хугасаа соо 150 мил...лион түхэригөөр дээшэлхэ ёһотой. Гусиноозерско ГРЭС, Улаан-Үдын ТЭЦ баригдажа үргэлжэлхэ. Тиихэдэ Түгнын шулуун нүүрһэнэй нөөсэнүүд нэмэл аргаар ашаглагдажа эхилхэ. Зэдын комбинат, Хяагтын плавико-шпатова уурхай үргэдхэгдэхэ, Озёрнын шаналжуулгын комбинадай барилга үргэлжэлхэ. Гэхэтэй хамта «Электромашина», «Теплоприбор», «Бурятфермmаш» заводууд, ЛВРЗ, Элхиин автозаһабарилгын завод, «Бурятавторемонт» нэгэдэлэй предприятинууд үргэдхэгдэхөөр, шэнэдхэн һэльбэгдэхээр хараалагдана.

Республикымнай заһанай ажахы арбан нэгэдэхи табан жэлдэ саашадаа хүгжэжэ үргэлжэлхэ юм. Яруунада ба Гусиноозёрскдо нуурай загаһанай ажахы хүгжөөгдэхэ, омоли үсхэбэрилхэ заводой хоёрдохи ээлжээнэй барилга үргэлжэлхэ байна.

Барилгын материалнуудай промышленность саашадаа хүгжэхэ. Шэнэ табан жэлдэ модо болбосоруулгын комбинат баригдахаар, түмэр-бетон хэрэгсэлнүүдэй 1-дэхи ба 2-дохи заводууд, Улаан-Үдын томо панелеэр гэр барилгын комбинадууд шэнэдхэн һэльбэгдэхээр хараалагдана. «Бурятстройматериалы» нэгэдэл жэлдээ 60 миллион хирпиисэ гаргаха Гусиноозёрско заводые, «Бурятколхозстрой» нэгэдэл ханын материалнуудай заводые бодхоожо эхилхэ байна. Тиихэдэ «Бурятцелинстрой», «Бурятпромжилводстрой» трестнүүдэй, «Бурятмежколхозстрой» нэгэдэлэй барилгын баазанууд улам үргэдхэгдэхэ юм.

Гэхэтэй хамта, гансахан барилгын индустриин баазые байгуулга ба барилгын материалнуудай промышленностиие хүгжөөлгэ капитальна барилгые үндэһөөрнь һайжаруулха арга бидэндэ олгохогүй гэжэ мэдэхэ ёһотойбди. КПСС-эй XXVI съездын, КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1981 оной) Пленумэй шиидхэбэринүүдтэй зохилдуулан, барилга дээрэ ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, оньһон техникэ, материал болон ажалай нөөсэнүүдые гүйсэд һайнаар хэрэглэхэ эрилтэ табигдана гээшэ. Капитальна барилгын ехэ программа урагшатайгаар бэелүүлхын тула СССР-эй Минвостокстройн «Главбурятстройн» үйлэдбэриин хүсэнэй хэмжээ 1985 ондо 60 миллион түхэригтэ хүргэхэ (мүнөө 32,2 миллион түхэриг юм), «Улаан-Үдэтрансстрой» трестын хүсые—23 миллион түхэригтэ (мүнөө 14,7 миллион), «Бурятцелинстрой» трестын — 19 миллион түхэригтэ (мүнөө 12,9 миллион), «Бурятмежколхозстрой» нэгэдэлэй хүсые 19 миллион түхэригтэ (мүнөө 14,3 миллион) хүргэхэ зорилго табан жэл соо шиидхэхэ ёһотойбди. Тэрэшэлэн түсхай хабсаралгын, барилга-заһабарилгын организацинуудай ажал ябуулгые һайжаруулха шухала.

Хүн зоной һуудал байдалай һайжаралга

КПСС-эй XXVI съездын баталһан социальна программатай зохилдуулан, арад зоной ажабайдалые һайжаруулха тушаа горитой хэмжээнүүд абтахаар хараалагдана. Арбан нэгэдэхи табан жэлдэ хүдэлмэришэд, колхозникууд болон алба хаагшадай салин хүлһые дээшэлүүлхэ, олон үхибүүдтэй гэр бүлэнүүдтэ гүрэнэй туһаламжа, пенсионно хангалгые һайжаруулха талаар хэмжээ ябуулганууд бэелүүлэгдэхэ юм.

XI табан жэлдэ эд бараа наймаалга 26,8 процентээр ургажа, 1985 ондо 1 миллиард 200 миллион түхэригтэ хүрэхэ байна. Промышленна эд бараанһаа гадна, эдеэ хоол хүн зондо улам ехээр худалдагдадаг болохо.

1981—1985 онуудта тус һалбариие хүгжөөхэ хэрэгтэ 60,6 миллион түхэриг мүнгэн һомологдобо. Энээнэй ашаар складууд, магазинууд болон ниитын эдеэ хоолой предприятинууд олоор баригдаха болоно.

Байгша табан жэлдэ хүн зоной ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалга хурдан түргэнөөр хүгжэхэ юм. 1985 ондо хүн зоной хэрэглэмжэ хангалгын хэмжээн 56,2 процентээр ургахаар хараалагдана. КПСС-эй обкомой бюрогой, республикын Министрнүүдэй Соведэй, РСФСР-эй, мүн Буряадай АССР-эй хүн зоной ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын министерствэнүүдэй тогтоолой үндэһөөр 1981—1985 онуудта тус һалбариин хүгжэлтэдэ 22 миллион түхэриг мүнгэн һомологдобо.

Ажалшадые гэр байраар хангаха асуудалда арбан нэгэдэхи табан жэлдэ онсо анхарал хандуулагдаха байна. Эдэ жэлнүүдтэ байрын 1,79 миллион дүрбэлжэн метр талмайтай гэрнүүд ашаглалгада оруулагдахаар хараалагдаба. Гансал хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдтэ байрын 39.1 мянган дүрбэлжэн метр талмайтай гэрнүүд баригдаха юм. Энэнь үнгэрэгшэ табан жэлэйхиһээ һураггүй ехэ гээшэ.

Арбан нэгэдэхи табан жэлдэ арадай гэгээрэлэй, элүүрые хамгаалгын, мэргэжэл олгодог техническэ һуралсалай материальна үндэһэ һуури саашадаа бэхижэхэ байна.

Капитальна барилгада һомологдоһон мүнгөөр, мүн колхозуудай, коммунис субботник хэжэ олоһон мүнгөөр 23,3 мянган үхибүүдэй һууритай юрэнхы эрдэмэй һургуулинууд, тэрэ тоодо 14 мянган үхибүүдэй һургуули хүдөө нютагуудта баригдаха гээшэ; 17 мянган һууритай хүүгэдэй саад ба яслинууд ашаглалгада үгтэхөөр хараалагдана.

Шэнэ больницанууд, поликлиникэнүүд бодхоогдохо, мэргэжэл олгодог техническэ училищинуудай шэнэ комплекснүүд баригдахаар хараалагдана. 1985 ондо юрэнхы эрдэмэй һургуулинуудта һурадаг һурагшадай тоо 17.400-гаар олошорхо юм. Тиихэдэнь 8-дахи ба 10-дахи классуудта һурагшадай тоо үсөөрхэ байна. Энэнь үнгэрэгшэ дайнай хойшолонгуud гээшэ. Саад болон яслинуудта ябадаг хүүгэдэй тоо 83,5 мянганда хүрэхэ.

1985 ондо дээдэ һургуулинууд ба техникумүүдые 42,4 мянган мэргэжэлтэд дүүргэхэ. Мэргэжэл олгодог техническэ училищинуудта 54,2 мянган мэргэжэлтэд бэлдэгдэхэ байна.

Байгша табан жэлэй туршада элүүрые хамгаалгые хүгжөөхэ талаар шухала хэмжээнүүд абтахаар хараалагдана. 1985 ондо 10 мянган хүн бүридэ абажа харабал, больницануудта 136,1 орон хүртэхэ гэхэ гү, али больницануудай оронуудай тоо 13620-до хүрэхэ юм. Улаан-Үдэдэ, Шэнэ-Бэрээндэ, Нижнеангарскда шэнэ больницанууд ашаглагдаха байна.

Табан жэлэй эсэстэ «Аршан» курортдо 500 хүнэй санатори баригдажа дүүрэхээр, Горячинск курортын байранууд үргэдхэгдэхөөр түсэблэгдэнэ. Турбазануудай тоо олошорхо. Социальна хангалга хүгжэжэ үргэлжэлхэ юм.

Байгаали хамгаалга, байгаалиин баялигуудые гамтайгаар ашаглалга

Нүхэд депутадууд! Байгаали хамгаалха, байгаалиин нөөсэ баялигуудые гамтайгаар ашаглаха гээшэ тон шухала экономическа ба социальна зорилго гэжэ Коммунис парти болон Совет правительство тоолодог, энэ асуудалда саг үргэлжэ гүнзэгы анхаралаа хандуулжа байдаг гээшэ. Байгаали хамгаалха хэрэгтэ энэ табан жэл соо 87,8 миллион түхэриг мүнгэн һомологдоно. Тэрээнһээ гадуур газарай үрэжэл һайжаруулха хэрэгтэ 140,1 миллион түхэриг мүнгэн гаргашалагдаха байна.

Улаан-Үдэдэ, Сэлэнгын ЦКК-да, Гусиноозёрско ГРЭС-тэ, ЛВРЗ-дэ, авиазаводто сэбэрлэлгын түхеэрэлгэнүүд баригдажа үргэлжэлхэ. Байгал шадархи байгаалиие хамгаалха, үһыень хододоо сэбэр байлгахын тула хэмжээ ябуулганууд бэелүүлэгдэхэ ёһотой.

БУРЯАДАЙ АССР-эй 1982 ОНОЙ ЭКОНОМИЧЕСКА БА СОЦИАЛЬНА ХҮГЖЭЛТЫН ГҮРЭНЭЙ ТҮСЭБ ТУХАЙ

1982 ондо 4,8 миллиард киловатт-час электрын элшэ хүсэ, 3,45 миллион тонно нүүрһэн, 15,4 миллион түхэригэй прибор болон автомат хэрэгсэлнүүд, пассажирска 1150 вагон-бүтээгдэхэ, 3170 трактор, 1,2 миллион кубометр барилгын материал, 113,2 мянган тонно картон, 235 мянган тонно холимол тэжээл болон бусад продукци үйлэдбэрилэн гаргагдаха байна. Үргэн хэрэглэлэй эд бараан 374,4 миллион түхэригтэ хүрэхэ гү, али үнгэрэгшэ жэлэйхиһээ 7,5 процентээр ехээр бүтээгдэхэ байна.

1981 онтой сасуулбал, ерэхэ жэлдэ орооһо таряа үйлэдбэрилгые 2,2 дахин, хартаабха — 1,7 дахин, огородой эдеэ—3-дахин, бүдүүн ба шэмэтэ тэжээл үйлэдбэрилгые 48 процентээр дээшэлүүлхээр хараалагдана.

1982 ондо республикын арадай ажахын һалбаринуудые хүгжөөлгэдэ 553,2 миллион түхэриг, тэрэ тоодо хүдөө ажахые хүгжөөлгэдэ 105,6 миллион түхэриг һомологдохо байна.

Тэрэшэлэн байрын 338,5 мянган дүрбэлжэн метр талмайтай гэрнүүд, 5730 һурагшадай һургуули, 2650 һууритай хүүгэдэй саад-яслинууд, халаан соо 400 хүниие үзэжэ гаргаха поликлиникэнүүд ерэхэ жэлдэ ашаглалгада оруулагдаха юм.

Эдэ барилгануудта һомологдоһон мүнгэн зөөри гол түлэб эхилэгдэһэн барилгануудта зорюулагдаха байна.

1982 ондо эд бараа наймаалга 4 процентээр ургажа, 1,103 миллион түхэригтэ хүрэхэ, ниитын эдеэ хоол наймаалга 2,6 процентээр ургахаар хараалагдана.

Хүн зоной ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангаха хүдэлмэриин хэмжээн 1982 ондо 6,6 процентээр ургаха юм. Хүдөөгэй хүн зоной һуудал байдал хангалга 11 процентээр дээшэлүүлэгдэхээр тухайлагдана.

Республикын 1981—1985 онуудай экономическа ба социальна хүгжэлтын гүрэнэй түсэб зохёон табихадаа Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет СССР-эй Верховно Соведэй, РСФСР-эй болон Буряадай АССР-эй Верховно Соведүүдэй депутадуудта һунгагшадай үгэһэн захяануудые, манай республикын үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые хүгжөөхэ тухай КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолые, мүн ажахын ба соёлой асуудалнуудаар КПСС-эй обкомой бюрогой ба пленумүүдэй, республикын Министрнүүдэй Соведэй тогтоолые хараада абажа, хүтэлбэри болгоһон байна.

Республикын Госплан һунгагшадай захяануудые хаража үзөө. СССР-эй Верховно Соведэй депутадуудта һунгагшадай үгэһэн 19 захяагай 6-ниинь дүүргэгдэхэ гэжэ тоолобо. Тэрэшэлэн РСФСР-эй Верховно Соведэй депутадуудта үгтэһэн 4 захяа, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадуудта үгтэһэн 7 захяа дүүргэгдэхээр хараалагдаба.

Республикын Верховно Соведэй үзэмжэдэ табигдаһан 1981—1985 онуудай экономическа ба социальна хүгжэлтын гүрэнэй түсэб ба шиидхэгдэхэ зорилгонууд ехэ. Энээниие бэелүүлхын тула эмхидхэл, журам хэрэгтэй гэжэ элидхэлшэ онсолон тэмдэглэбэ.

БУРЯАДАЙ АССР-эй 1982 ОНОЙ ГҮРЭНЭЙ БЮДЖЕТ БА 1980 ОНОЙ ГҮРЭНЭЙ БЮДЖЕДЭЙ ГҮЙСЭДХЭЛ ТУХАЙ

Республикын финансын министр депутат
Ч. В. ЕНДОНОВОЙ элидхэлһээ

Нүхэд депутадууд! Коммунис партиингаа хүтэлбэри доро ...ет арадай арбан нэгэдэхи та... жэлэй түрүүшын жэлые ...жалтатайгаар дүүргэжэ бай... үедэ Буряадай АССР-эй ...рховно Соведэй энэ сесси ...ожо байна. Зарим юрэнхы ...итагаануудай тохёолдоошье ...нь, экономическа болон ...ал-гэгээрэлэй талаар совет ...нүүдэй ажабайдалда олохон ...жалтанууд туйлагдаа. Оро... экономикые хүгжөөхэ, ...илшадай ажаһуудалые саа...даньһайжаруулха, манай ...оной хүсэ шадалые болон ...хоорондын нэрэ хүндые ...ри ехэ болгохо хэрэгтэ шэ... алхамууд хэгдээ.

...йгша ондо промышленна ...лэдбэрилгэ ургаа, ажалай ...ээсэ, автомобильна, түмэр ...ай болон гол мүрэнэй фло... транспортаар ашаа зөөл..., хүн зоной хэрэглэмжэ хан...лга нилээд ехэ болоо. Арад ...ной ажаһуудалай материаль... болон соёлой хэмжээн ха...е байса ургаа. Хүн бүхэндэ ...ажа үзэбэл, оруулагдадаг то...рхой олзо доход ехэ болоо, ...итын хэрэглэмжын фонд...о абтажа түлэгдэдэг түлөө...н, хүнгэлэлтэнүүд дээшэлээ.

КПСС-эй XXVI съездын ба...лан абаһан социальна про...ммые дүүргэхэ тушаа бу...дшье хэмжээнүүд бэелүүлэг...һэн байна.

Олзо доход оруулалгаар гү...нэй, республикын бюджет, ...ун районуудай, Улаан-Үдэ, ...синоозёрск болон Северо...йкальск хотонуудай 1981 ...ной бюджедшье дүүргэгдэ...эр байна. Тиигэжэ респуб...икын экономическа болон со...иальна хүгжэлтын түсэбые ...үргэхэ бүхы хүдэлмэри бо...он хэмжээ ябуулганууд мүнгэ зөөреэр дүүрэн хангагдаха байна. Бюджедые дүүргэлгын үедэ хэрэгтэй болоһон сагтань республикын Министрнүүдэй Совет нэмэлтэ мүнгэ зөөри, нютагай министерствэнүүд болон ведомствэнүүдтэ, Соведүүдэй гүйсэдкомуудта, нэмэжэ үгэһэн байна.

Буряадай АССР-эй 1982 оной Гүрэнэй бюджедэй проект оршо, гаршынгаа талаар бүхыдөө 199.345 мянган түхэриг гэхэ гү, али Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй баталһан 1981 оной бюджедтэй сасуулбал, 1,1 процентээр ехэ байха гэжэ Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет баталаад, сессиин анхаралда табина.

Республикын 1982 оной экономическа болон социальна хүгжэлтын гүрэнэй түсэбтэй тааралдуулан, республикын арадай ажахын саашадаа хүгжэхэ, соёл-гэгээрэлэй дээшэлхэ, совет хүнүүдэй ажаһуудалые һайжаруулха хэрэгтэ гаргашалагдаха мүнгэ зөөриин хэмжээн хараада абтажа, 1982 оной бюджет зохёогдоо. 1982 ондо арадай ажахын предприятинуудай бүхы һалбаринуудһаа оруулагдаха ашаг олзоһоо, эрьесын налогһоо, ажахы доторой нөөсэлгэнүүдые элсүүлгэһээ оруулагдаха доход бюджет соо хараада абтаһан байна. Республикын газар дайда дээрэһээ бүхыдөө суглуулагдаха эрьесын олзо налог хамта 318,5 миллион түхэриг байхаар хараалагдана. Энэ мүнгэнэй 82,3 миллион түхэригынь республикын бюджедэй гаргашые хааха хэрэгтэ һомологдохо юм.

Продукци үйлэдбэрилгын ургаһанай, үйлэдбэриин элдэб гаргашануудые хорооһоной болон бусад хангалгын хүдэлмэри хэһэнэй ашаар республикын нютагай ажахынуудай һалбариһаа оруулдаг сэбэр ашаг олзо ерэхэ жэлдэ бүхыдөө 25.6 миллион түхэригтэ хүргэгдэхэ гэхэ гү, али тэрэнь 1,6 процентээр ехэ болохо зэргэтэй.

Предприяти, организацинуудые үргэдхэхэ, техническэ талаар шэнэдхэн зэбсэгжүүлхэ, үйлэдбэриие нь шэнэдхэн хубилгаха гэхэ мэтэ түсэбтэ гаргашануудые хэхэдэнь хэрэгтэй 11,9 миллион түхэриг тэдэндэ өөһэдтэнь үлөөгдэнэ гэхэ гү, али бүхы сэбэр ашаг олзынь 46,3 процент болоно. Гүрэнэй предприяти, организацинуудай сэбэр ашаг олзоһоо абажа бюджедтэ түлэдэг түлбэри 20,4 миллион түхэригтэ болохо байна. Республикын газар дээрэ ажаһуудаг хүн зоной олзо доходһоо абтадаг налогһоо бүхыдөө 118,8 миллион түхэриг оруулагдаха, тэрэнэй 79,3 миллион түхэригынь республикын бюджедтэ хабаадуулагдаха байна.

Байгша оной юһэн һарын туршада республикын арадай ажахын бүхы һалбаринуудһаа (хүдөө ажахыгүйгөөр) үнгэрһэн жэлэй энэ үеынхитэй сасуулбал, 9,9 процентээр ехэ ашаг олзо оруулагдаа. Худалдаа наймаанай, бэлэдхэлэй, хэлхеэ холбооной, коммунальна предприятинуудай болон геолого-шэнжэлгын организацинууд сэбэр ашаг олзо оруулха түсэбөө дүүргээ. Промышленность бүхыдөө сэбэр ашаг олзо оруулха түсэбөө 98 процент, транспорт — 87 процент дүүргээ. Улаан-Үдын шэлэй завод, «Электромашина» болон ликёро-архиин, спиртын заводууд, һүнэй промышленностиин үйлэдбэриин нэгэдэл, хилээмэнэй продуктнуудай үйлэдбэриин управлени, эдеэ хоолой болон нютагай промышленностиин министерствэнүүд сэбэр ашаг олзо оруулха түсэбөө дүүргээгүй.

Үйлэдбэриин «Забайкаллес» нэгэдэл, (2164 мянган түхэриг), «Бурятфермmаш» (63 мянган түхэриг), «Бурятцелинстрой» трестын үйлэдбэриин предприятинуудай комбинат — (58 мянган түхэриг) гэхэ мэтээр түсэбөөр хараалагдаһанһаа ехэ гаргаша хээ. Үйлэдбэриин ургалтые хангаха, мүн тэрэнэй ашаг үрые дээшэлүүлхэ арга боломжонууд мүнөө үшөөл гүйсэд хэрэглэгдэнэгүй. Салин хүлһэнэй фонднуудые аүбөөр хэрэглэлгэдэ бии байһан дутагдалнууд ёһоор усадхагданагүй. Олохон предприяти болон нэгэдэлнүүдтэ ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ түсэб дүүргэгдэнэгүй, салин хүлһэнэйнь дунда зэргын хэмжээн ажалай бүтээсын ургалтаһаа ехэ болоно. Жэлэй үнгэрһэн арба һарада промышленна предприятинуудай 37,8 процентнь ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ түсэбөө дүүргээгүй.

«Түсэблэлгые һайжаруулха, үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлхэ, хүдэлмэриин шанар һайжаруулха хэрэгтэ ажахы эрхилэлгын нүлөө дээшэлүүлхэ тухай» КПСС-эй ЦК-гай болон СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолые бэелүүлэн, энэ үе соо хаа хаанагүй ажахые эрхилэлгын гуримые шэнэдхэн табиха асуудалнуудта онсо анхарал хандуулагдаха байна.

Эрьесын мүнгэ зөөриие, мүн промышленностьда хэрэглэгдээгүй байһан эд хэрэгсэл болон материальна зүйлнүүдые ашаглажа, үйлэдбэридэ хэрэглээд, табан жэлэй туршада арадай ажахыда эрьесын мүнгэ зөөриин эрьелтые хоер-гурбан үдэрөөр түргэдхэхэ гэжэ хараалагдана. Эрьесын налогһоо, сэбэр ашаг олзоһоо ородог мүнгэ зөөриһөө гадна, ой модоной промышленностьһоо — 3,2 миллион түхэриг, колхозуудай олзын налогһоо— 1,8 миллион түхэриг, эд хэрэглэгшэдэй кооперациин организацинуудһаа — 2,9 миллион түхэриг абтажа, гүрэнэй бюджедтэ оруулагдаха ушартай.

Хүн зоной улам ургажа байгаа эрилтые гүйсэдөөр хангаха, худалдаа наймаа, хэрэглэмжэ хангалгые хүгжөөхэ хэрэгтэ партиин социальна программа дотор онсо анхарал хандуулагданхай. Байгша ондо республика дотор розничнэ эд бараанай эрьесын түсэб гол түлэб дүүргэгдэжэ байна. Гэхэтэй хамта худалдаа наймаанай организацинууд хүдэлмэреэ һайжаруулха, худалдан абагшадые культурнаар хангаха талаар бии байһан арга боломжонуудые үшөө гүйсэд хэрэглэнэгүй. 1982 оной түсэб болон бюджет дотор худалдаа наймаае саашадань хүгжөөхэ хэмжээнүүд хараалагдана. Энэ хэрэгтэ бюджедһээ, мүн предприятинуудай өөһэдынь мүнгэ зөөриһөө 9,3 миллион түхэриг һомологдохо юм.

Ерэхэ жэлдэ гүрэнэй страхованиин түлбэриһөө 50 миллион түхэриг оруулагдахаар түсэблэгдэнэ. Тэрэнэй 39,9 миллион түхэриг гэхэ гү, али ургалтань 13,2 процент, мүнгэ зөөри хүн зоной һайн дураараа страховани хэһэнһээ оруулагдаха, ган гасуурһаа боложо хохидолдо ороһон колхозуудта страхованиин 9,3 миллион түхэригынь бусаагдаха байна.

Буряадай АССР-эй 1982 оной Гүрэнэй бюджедэй бүхы гаргашань 199.345 мянган түхэриг байхаар хараалагдана. Энэ мүнгэ зөөриинь ехэнхи хуби арадай ажахыда, социальна болон культурна хэмжээ ябуулгануудта һомологдохо зэргэтэй, Илангаяа арадай хэрэглэлгын эд бараа үйлэдбэрилдэг һалбаринуудта, тэдэнэй материально-техническэ бааза бэхижүүлгэдэ, эд бараанай шанарые һайжаруулгада, тэдэнэй ассортиментнүүдые үргэдхэлгэ, шэнэдхэлгэдэ, эдеэ хоолой болон нютагай промышленностиин предприятинуудта энэ мүнгэн зорюулагдаха болоно.

Республикын хүдөө ажахые хүгжөөлгэдэ бюджедһээ, ажахынуудай өөһэдынь мүнгэ зөөриһөө, гүрэнэй банкын урьһаламжалгаһаа хамта 63,7 миллион түхэриг һомологдохо юм. Тэрэшэлэн колхозууд, ажахынууд хоорондын предприяти. организацинуудай капитальна һомололгодо 29,2 миллион түхэриг гаргашалагдаха байна.

Хүдөө ажахые хүгжөөхэ программын шухала хубинь газарай үрэжэл һайжаруулга болоно. 1982 ондо намаг хаталга, уһалагдадаг газар үргэдхэлгэдэ, мүн уһанай ажахынуудай үйлэдбэриин баазые үргэдхэлгэдэ 17,3 миллион түхэриг мүнгэ зөөри һомологдохонь.

Арадай ажахын шухала һалбаринууд болохо — транспорт, харгы зам барилгын, заһабарилгын организацинууд, мүн ажаһуудалай;коммунальна ажахынууд, хүн зониие хангалгын предприятинуудые хүгжөөлгэдэ нилээд ехэ мүнгэ зөөриин зорюулагдаха байһаниинь элитэ. Илангаяа городуудта, районуудай түб тосхонууд болон хүдэлмэришэдэй тосхонуудта гэр байрануудые, бусад барилгануудые олоор бодхоохо, болбосон түхэлтэй болгохо гэжэ хараалагдана.

Арад зоной ажаһуудалые, соёл-гэгээрэлые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ партимнай тон ехэ анхарал хандуулна. 1982 ондо республика дотор социальна болон соёлой хэмжээ ябуулгануудта бүхыдөө 150,9 миллион гэхэ гү, али энэ жэлэйхиһээ 5,4 миллион түхэригөөр ехэ мүнгэ зөөри гаргашалагдахаар хараалагдана. Республикын арадай гэгээрэлэй эмхи зургаануудта, ниитын эрдэмэй һургуулинуудай һурагшадые түлөөһэгүй номуудаар хангаха хэрэгтэ, һургуулинуудай гэр байрануудые заһабарилха, шухала түхеэрэлгэ, хэрэгсэлнүүдые худалдан абаха, илангаяа хүдөөгэй соёл гэгээрэлэй эмхи зургаануудай хүдэлмэриие һайжаруулха хэрэгтэ энэ мүнгэнэй ехэнхинь зорюулагдаха байна.

Хүн зоной элүүр энхые хамгаалха хэрэгтэ парти, правительство саг үргэлжын анхарал хандуулдаг. Эмшэлгын, һэргылэмжын, санитарна болон бусад эмхи зургаануудые байлгаха хэрэгтэ бюджедһээ 48,6 миллион түхэриг гэхэ гү, али нэгэ жэлэйхиһээ 3,9 процентээр ехэ мүнгэ зөөри гаргашалагдаха юм. Физическэ культура болон спорт саашадаа хүгжөөгдэхэ, гүрэнһөө пенси абадаггүй хүнүүдтэ тэдхэмжэ болгон үгтэхэ мүнгэндэ, үндэр наһатайшуулай, инвалидуудай байдаг гэрнүүдтэ болон ажалшадые социальна талаар хангаха бусад хэмжээ ябуулгануудта энэ жэлэйхиһээ 9,5 процентээр ехэ мүнгэ зөөри гаргашалагдаха гэжэ һомоһогдоно.

Нүхэд депутадууд! Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй баталалгада республикын 1980 оной Гүрэнэй бюджедэй дүүргэлтын тоосоон оршынгоо талаар 225,9 миллион түхэриг, гаргашынгаа талаар 216,2 миллион түхэриг гэхэ гү—али олзо доходынь гаргашаһаа 9,7 миллион түхэригөөр ехэ болоо гэжэ табигдана. Буряадай АССР-эй 1980 оной Гүрэнэй бюджет оршынгоо талаар 103 процент, гаргашынгаа талаар 98,7 процент дүүргэгдээ гэжэ элидхэлшэ мэдээсэбэ.

БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ТҮСЭБЛЭЛГЫН-БЮДЖЕТНЭ КОМИССИИН ТҮРҮҮЛЭГШЭ НҮХЭР В. Ф. ЛЫСОВЭЙ НЭМЭЛТЭ ЭЛИДХЭЛҺЭЭ

Верховно Соведэй түсэблэлгын-бюджетнэ болон һалбаринуудай комиссинууд Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тус сессиин зүбшэн хэлэлгэдэ табигдаһан республикын шэнэ табан жэлэй түсэбэй проект, мүн 1982 оной түсэб болон бюджедые бүхы талаһаань анхаралтайгаар хаража үзэһэн байна.

Буряадай АССР-эй үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые саашадань хүгжөөхэ тухай КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй январиин (1981 оной) тогтоолоор хараалагдаһан үргэн ехэ программа манай республикын табан жэлэй түсэбэй үндэһэ һууринь болобо гээшэ. Тиигэжэ промышленность болон хүдөө ажахы хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ, капитальна барилгын хэмжээн улам үргэдхэхэ байна.

КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1981 оной) Пленум дээрэ арадай ажахые бүхы дээрэнь хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ зорилго манай урда табигдаһан байна. Пленумэй эрилтэнүүдтэй зохилдуулан, саг үргэлжын комиссинууд сессиин материалнуудые хаража үзэбэ.

1981 ондо манай республикын промышленна предприятинууд муугаар хүдэлжэ гараба гээд тоо, баримтанууд гэршэлнэ. Даб дээрэ тооложо үзэһэнэй ёһоор, промышленностьда энэ жэлдэ 44 миллион түхэригэй продукци дутуу үйлэдбэрилэгдэхэнь. Нютагай мэдэлэй промышленность 1,6 миллион түхэригэй продукци түсэбһөө багаар үйлэдбэрилхэ гэжэ тухайлагдана. «Бурятэнерго», «Забайкаллес», «Электромашина», шэлэй заводууд, гадар трикотаж хубсаһанай фабрика жэлэйнгээ түсэбые дүүргэхэгүй. Гусиноозёрско шахтада нүүрһэн нёдондо жэлэйхиһээ багаар малтагдаа, картон, цемент, шифер 1980 онойхиһоо багаар үйлэдбэрилэн гаргагдаа. Республикын нютагай промышленностиин министерствын предприятинууд хүн зоной ажаһуудалай хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилхэ түсэбөө дүүргэнэгүй. Тус министерство Буряадай АССР-эй саг үргэлжын комиссинуудай бүхы дурадхалнуудые дүүргэжэ шадаагүй гээд тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Республикын эдеэ хоолой промышленность 2,8 миллион түхэригэй продукци энэ жэлдэ багаар үйлэдбэрилхэ хэбэртэй. 1980 онтой сасуулбал, продукци үйлэдбэрилгэнь 2,9 миллион түхэригөөр хороо. Тус министерствын предприятинуудта түүхэй эд, түлишэ болон электрын элшэ хүсэн эзэн бусаар гаргашалагдана.

Түлишын промышленностиин министерство мүн лэ түсэбөө дүүргэбэгүй.

Еловско леспромхоздо 9 һарын туршада хүдэлмэришэн бүхэниинь 5 үдэр гээһэн байна. Тэрэшэлэн Сэлэнгын леспромхоздо нэгэ хүн энэ хугасаа соо 275 үдэр соо хүдэлөөгүй гэжэ тооложо гаргагдаба.

«Бурятстройматериалы» нэгэдэлэй хүдэлмэри энэ жэлдэ зарим тэды һайжараа. Гэбэшье шэнэ техникэ, технологи хэрэглэхэ, бар хүсөөр хэгдэдэг хүдэлмэри оньһожоруулха талаар хараалагдаһан хэмжээ ябуулганууд бэелүүлэгдээгүй үлөө.

Республикын предприятинууд, министерствэнүүд болон албан зургаануудай, нютагай Соведүүдэй хүтэлбэрилэгшэдэй талаһаа энэ шухала хэрэгтэ анхаралаа багаар хандуулдаг болоһые эндэ дурдагдаһан баримтанууд гэршэлнэ.

Шэнэ табан жэлэй туршада, 1982 ондошье капитальна барилгын ехэ программа бэелүүлэгдэхэ ёһотой гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэбэ. Бүхы арадай ажахын капитальна барилгада БАМ-ай барилгагүйгөөр 1982 ондо 553,2 миллион түхэриг һомологдобо.

Даб дээрэ тооложо үзэһэнэй ёһоор, 1980 онтой сасуулбал, 1981 ондо барилга-хабсаралгын хүдэлмэриин хэмжээн 11 процентээр дээшэлхэ байна.

Барилгын организацинууд үнгэрэгшэ жэлдэ бирагүйгөөр ажаллаа гэжэ нэмэлтэ элидхэл дотор тэмдэглэгдэбэ. Барилгын организаци бүхэнэй хүдэлмэриие гүнзэгыгөөр, бүхы талаһаань шэнжэлхэ, тэдэнэй үйлэдбэриин баазые бэхижүүлхэ талаар зохихо хэмжээнүүдые абаха, барилгашадай һаадгүйгөөр ажаллаха эрхэ байдал хангаха эрилтэ мүнөө шухала болоод байна. Эхилһэн объектнүүдые саг болзор сооньдүүргэхэ, бригадна подряд барилгада үргэнөөр хэрэглэхэ шухала. Гэхэтэй хамта барилгые үдэр бүри хүтэлбэрилгые һайжаруулха хэрэгтэй.

Удаань элидхэлшэ хүдөө ажахын асуудал дээрэ тогтобо.

КПСС-эй XXVI съездын, КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1981 оной) Пленумэй шиидхэбэринүүдэй ёһоор эдеэ хоол үйлэдбэрилэн гаргаха асуудал партийна, совет, ажахын органуудай түрүүшын ээлжээнэй зорилго болоно.

1981 ондо хүдөө ажахын хэрэгүүд зарим тэды һайжарһан байна. Республикын ажалшад гүрэндэ хартаабха, һү, нооһо, үндэгэ худалдаха түсэбөө дүүргэнхэй. Огородой эдеэ, мяха худалдаха түсэбүүд дүүргэгдээгүй.

Эхэ малнуудай тоо олошороо, түл түрэсэ гэмгүй һайн байгаа, малай гарзалха ябадал үсөөрөө. Эдэ бүхы баримтанууд 1982 ондо хүдөө ажахын продукци гүрэндэ ехээр худалдаха арга нүхэсэл олгоно гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэбэ.

Малай үбэлжэлгые амжалтатайгаар үнгэргэхэ асуудалнуудые яаралтайгаар шиидхэхэ эрилтэ хүдөө ажахын органуудай, колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй урда табигдана. Ондоо область, хизаарнуудта бэлдэһэн үбһэ тэжээлээ нобшоронгүйгөөр зөөжэ асарха, транспорт олохо, тэрэнээ ашаг үрэ ехэтэйгээр хүдэлгэхэ ба бусад асуудалнууд зүбөөр шиидхэгдэхэ ёһотой.

Колхоз, совхозууд хабарай тарилгада үрэһэ хүрэнгэ, техникэ бэлдэхэ, үбэлэй агрохэмжээ ябуулгануудые бэелүүлхэ талаар ехэ хүдэлмэри ябуулха зэргэтэй. Мүнөө дээрэ энэ хүдэлмэри һайнаар эхилэгдээ гэхын аргагүй.

Коммунальна, ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын, соёлой болон медицинскэ хангалгада олон дутагдалнууд бии байһаар.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй саг үргэлжын комиссинуудай нэмэлтэ элидхэл соо хэгдэһэн ажаглалтанууд ба дурадхалнуудые республикын Министрнүүдэй Совет тус министерствэнүүд болон албан зургаанууд наринаар хаража үзэхэ, бодото хүдэлмэриингөө хараада абаха бэзэ гэжэ найдажа байһанаа элидхэлшэ элирхэйлбэ.

Буряадай АССР-эй арбадахи зарлалай Верховно Соведэй дүрбэдэхи сесси

ЭЛИДХЭЛНҮҮД ТУШАА ҮГЭ ХЭЛЭЛГЭ

Элидхэлнүүдэй hүүлээр үгэ хэлэлгэ эхилбэ. Арадай депутадуудай Улаан-Үдын городской Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ депутат **В. П. Убеевтэ** үгэ үгтэнэ.

— Республикымнай ниислэл Улаан-Үдын 1982 ондо, арбан нэгэдэхи табан жэлэй туршада экономическа болон социальна хүгжэлтын түсэб табигданхай, — гээд үгэ хэлэгшэ мэдүүлнэ. — Тус түсэб дотор городой предприятинуудай экономическа хүсэ шадал, хүн зоной байра байдалай, транспортын арга боломжонууд анхаралда абтанхай. Хүн зониие хангаха, ажалай бүтээсые эрид дээшэлүүлхэ, хүдэлмэриин саг гээхэ ушарнуудтай тэмсэхэ, залуу үетэниие хүдэлмэришэдэй мэргэжэлдэ hургаха ба шиидхэгдэхэ бусад асуудалнууд үсөөн бэшэ.

Юрэнхыдөө, арбан нэгэдэхи табан жэл манай городто ехэ барилгын табан жэл болохо юм. Хэрбээ табан жэлдэ бүхы орон дотор капитальна барилгын дунда зэргээр 11,2 процентээр үргэдхэгдэхэ, республика доторнай 28 процентээр ургаха гэжэ хараалагдабал, Улаан-Үдэдэ энэ ургалта аяар 63 процент болохоор хараалагдана. Гэр байра, хүүгэдэй саадуудые барилгада ехэ анхарал хандуулагдаха. Тиигэбэшье союзна болон республиканска мэдэлэй предприятинууд өөрынгөө үйлэдбэриин хүсэ шадалые саашадань үргэдхэбэшье, гэр байра, хүүгэдэй саадуудые барилгада, социальна соёлой барилгануудта ехэ анхарал хандуулнагүй.

Городоо комплексно гуримаар хүгжөөхэ, бүри гоё hайхан болгохо хэрэгтэ бүхы предприятинууд болон албан зургаанууд хабаадаха ёhотой. Городой баруун-урда захада үргэн ехэ барилга эхилээ, hаяын жэлнүүдтэ городой зүүн-урда талада ехэ барилга хэгдэхэ юм. Энэ ехэ барилга хэхэдээ, нэн түрүүн онсо шухала предприятинуудай, жэшээнь, хилээмэ баридаг заводой, валенка дарадаг фабрикын барилгые эхилхэ шухала.

Табан жэлэй түрүүшын жэл дүүрэхэнь. Городой ажалша коллективүүд гүрэндэ худалдагдаха продукци үйлэдбэрилгые 4,2 процентээр, ажаhуудалай хэрэглэмжэ болон соёлой-ажаhуудалай эрилтэ хангалгын хэмжээн 6—7 процентээр ургахаар багсаагдана. Транспортаар хүн зониие зөөлгэ ургаа, хүүргын түмэр хэрэгсэлнүүдые, малай тэжээл хэршэдэг оньhон техникэ олоор гаргагдаха. Байгша оной декабриин 10-да найман мянган хүдэлмэришэд жэлэйнгээ түсэбые дүүргээд байгаа. Барилга-хабсаралгын хүдэлмэриин хэмжээн 19 процентээр дээшэлээ. 120 мянган дүрбэлжэн метр гэр байра ашаглалгада үгтэхөөр хараалагдана.

Заудинска мелькомбинадай тээрмын бригадир депутат **Э. К. Хороших** КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1981 он) Пленумэй, тэндэ Л. И. Брежневэй хэлэhэн үгэ соо табигдаhан зорилгонуудые амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө коллективэйнгээ ямараар тэмсэжэ байhан тухай үгэ хэлэлгэндээ тогтобо. Продукци гаргаха байгша оной 11 hарын түсэб 101,4 процент дүүргэгдэв. Тиихэдээ хүн зондо гурил, ниитын адууhа малда комбикорм ехээр, hайн шанартайгаар үгэхын түлөө оролдонобди. hүүлэй хэдэн жэлэй туршада манай предприятида 3,5 миллион түхэригэй шэнэ барилга хэгдээ.

Гэбэшье манай ажал хэрэгтэ горитойхон дутуу дунданууд үзэгдэнэ. Хүндэ хүшэр хүдэлмэри оньhожоруулха талаар шухала хэмжээн абтанагүй, шэнэ техникэ удаанаар нэбтэрүүлэгдэнэ. Хүн зоной эгээл үнэтэй продукци хулгайлха, гутааха ушар дайралдана. Тиихэдэ зарим нэгэшүүл ажалай журам эбдэнэ, олон хүнүүд шалтаггүйгөөр хүдэлмэриhөө гаража ошоно.

Манай комбинадай хүдэлмэрилэгшэдэй олонхинь эхэнэрнүүд юм. Теэд тэдэнэй хүдэлмэриин эрхэ байдал hайжаруулха талаар хэмжээн багаар абтана. Хүнэй ажаhуудалай хэрэглэмжэ хангаха корпус хэдэн жэлэй саада тээ баригдажа эхилбэшье, барилгашадай гэмээр урагшаа ябанагүй.

Холын Хурамхаан нютагай ажалшад арбан нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын жэлэй түсэбые дүүргэхын тула бүхы хүсэ шадалаа зорюулжа байна гэжэ тус арадай депутадуудай районно Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ **И. Г. Иванов** тэмдэглэбэ. Промышленна продукци гаргаха 11 hарын түсэб үлүүлэн дүүргэгдээ, 6 миллион түхэригhөө үлүү капитальна барилга хэгдээ. Улаан-Үдын авиационно заводой коллектив районоймнай ажахынуудта байрын 18 гэрнүүдые барижа, ашаглалгада үгөө.

Энэ жэлдэ ехэ ган гасуур байбашье, хүдөө нютагаймнай ажалшад ниитын адууhа малай тоо толгойе олошоруулха, ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ талаар нилээд амжалта туйлаа. Гүрэндэ hү, ноохо худалдаха жэлэй түсэб болзорhоонь холо урид дүүргэгдээ, нэгэ үнеэнhээ hү haалга 160 килограммаар нэмээ. Энэ жэлдэ районоймнай хори гаран хонишод 100 эхэ хонин бүриhөө зуу, зуунhаа дээшэ хурьга абажа түлжүүлээ.

Гэбэшье ажабайдалдамнай нилээд бэрхэшээлнүүд дайралдана. Барилгымнай организацинууд багануд, тэдэндэ барилгын материалнууд дуталдана. Районой түб тосхондо культурын байшан, больницын комплекс хэрэгтэй болонхой. Холын район байhан тула манайда автотранспортна предприятиие томодхохо, машинануудайнь тоое олошоруулха шухала.

Манай республикые электрын элшэ хүсөөр, дулаагаар хангаха талаар hүүлэй жэлнүүдтэ хэды ехэ юумэнэй хэгдэhые «Бурятэнергын» эрхилэгшэ депутат **Г. О. Борисов** сессидэ хабаадагшадта хөөрэжэ үгэбэ. Үнгэрэгшэ табан жэлэй туршада 27 миллион түхэригэй капитальна барилга хэгдээ. Энэ үе соо хэдэн зуун километртэ электрын элшэ хүсэ дамжуулха утаhан татагдаа, хэдэн арбаад подстанци, шэнэ больница, үхибүүдэй саад, профилактори, байрын гэрнүүд, Гусиноозёрск хотодо соёлой байшан болон бусад баригдаа, хамhабариин ажахы байгуулагдана.

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй туршада республикадамнай энергетикэ хүгжөөхэ талаар бүришье ехэ юумэн хэгдэхэ. Эдэ жэлнүүдтэ Гусиноозёрско ГРЭС-эй хоёрдохи блок баригдажа дүүрэхээр, Улаан-Үдэ хотодо хоёрдохи ТЭЦ баригдахаар, электрын элшэ хүсэнэй утаhан хэдэн зуун километртэ татагдахаар хараалагдана. Тиихэдэ хүдөө нютагта 17 миллион түхэригэй барилга хэгдэхээр түсэблэгдэнэ.

—КПСС-эй XXVI съезд ажалшадай ажаhуудалые саашадань улам hайжаруулха холын хараатай асари ехэ программа зохёон табиhан байха. Энэнь КПСС-эй ЦК-гай ноябриин Пленум дээрэ үгэ хэлэhэн Л. И. Брежневэй заабаринууд дотор тодоор элирхэйлэгдэн харагдана, — гээд Кабанскын районой арадай депутадуудай Бабушкинай горсоведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ **А. А. Куклин** үгэеэ эхилбэ. Манай городой ажалшад арбан нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын жэлые амжалтатайгаар түгэсхэжэ байна. Илангаяа типографиин, түмэр замай Мысовая станциин хүдэлмэришэд хараалhан түсэбөө дүүргэжэ байhанаа мэдүүлээ. Түмэр замшад вагонуудые ашаха, сүлөөлхэ, мүн харгын аюулгүйе наринаар сахиха талаар нилээд амжалтатай. Арадай депутадуудай горсоведэй гүйсэдком ажалшадые соёлой болон ажаhуудалай талаар хангаха, коммунис ёhоор хүмүүжүүлхэ хүдэлмэри үргэнөөр ябуулна. Депутадуудай коммисинууд сессиин шиидхэбэринүүдэй хэр бэелүүлэгдэжэ байhаниие таhалгаряагүй хинан шалгажа байдаг.

hая болотор В. И. Бабушкинай нэрээр алдаршаhан городто онсо анхарал хандуулагдаагүй. Тиимэhээ соёлой, ажаhуудалай эрилтэ хангаха байшан болон байрын гэрнүүд хуушаранхай, заhабарилагдадаггүй байгаа. Мүн шэнэ гэрнүүд олоор бодхоогдодоггүй hэн. Энээнhээ үлэмжэлэн, манай городой промышленна предприятинуудта, эмхи зургаануудта хүдэлмэришэд олоор дуталдадаг байгаа. hүүлэй үедэ гэр байрын баригдадаг болоходонь, залуушуул түрэл городтоо үлэжэ, түбхинэн ажаhуудаг, ажалладаг болоо. Городоймнай ажалшад соёлой, ажалшадай ажаhуудалай эрилтэ хангаха шэнэ байшан, больницын, үхибүүдэй эмхи зургаануудай, hургуулиин шэнэ объектнүүдые хүлеэhээр үнинэй. Илангаяа түбэй котельнын барилга ойрын жэлнүүдтэ түргэдхэбэл зохисотой. Манай городто ажаhуугшадай 80 процентнь түмэр замай Улаан-Үдын отделениин хүдэлмэришэд юм. Тиимэhээ тус отделениhээ горитой туhаламжа, дэмжэлгэ хүлеэнэбди гэжэ үгэ хэлэгшэ мэдүүлээ.

—Олон түмэн ажалшадаа эдеэ хоолоор хангаха программын табигдаад байhан мүнөө үе сагта хүдөөгэй ажалшадта ехэ эрилтэ табигданхай. hүүлэй жэлнүүдтэ таhалгаряагүй ган гасуур боложо, малшад, тарияашадта горитой бэрхэшээлнүүдые ушаруулаа. Тиибэшье hаань, бидэ энэ хүшэр дабаа гэмгүй дабахын тула түрүү онол арга, дүй дүршэл үргэнөөр хэрэглэнэбди,— гэжэ Баргажанай районой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой хонишон депутат **З. Ц. Сундуева** онсолон тэмдэглэбэ. Манай бригадын хонишод арбадахи табан жэлэйнгээ түсэбые дүрбэн жэлэй туршада бэелүүлээ hэн. Харин арбан нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын жэлдэ бүри ехэ амжалта туйлагдаа. Тодорхойлбол, зуун эхэ хонин бүриhөө 153 хурьга түлжүүлжэ, хонин бүхэнhөө 7600 грамм ноохо хайшалжа, хурьган бүхэнhөө 24,7 килограмм шэгнүүртэйгээр эхэhээнь hалгаажа тушааhан байнабди. Иимэ амжалта туйлахын түлөө ехэ оролдолго гаргагдаа hэн. Манай райондо, ажахыдамнайшье 100 эхэ хонин бүриhөө оройдоол 50—60 хурьга абадаг хонишод захаhаа бии. Энэ ямар ушарhааб гэбэл, нэгэдэхеэр, хони үсхэбэрилгэдэ дайралдаhан лэ хүн томилогдоно. Харюусалгагүй, даалгагдаhан ажалдаа хайхарамжагүйгөөр хандадаг зарим хүнүүдэй гэмээр ниитын зөөридэ ехэ хохидол ушаруулагдана. Мүнөө үедэ хонишодой бригадануудые комплексноор томодхохо гээшэ шухала болонхой. Тиихэдээ хонишодой гэр, хонидой байра түхеэрхэhээ гадна сүлөө сагтаа амарха улаан булан, бани шэнээр бариха хэрэгтэй. Мүн ойро тойронхинь гоёон шэмэглэжэ, hөөг модонуудые, сэсэгүүдые тариха участок хараалагдаха ёhотой. Богонёор хэлэбэл, хонишодой ерээдүйн комплекс хадаа газаа талаhаа, хото, городуудтахи ямар нэгэн фабрика, предприятидал адлирхуу байха зэргэтэй. Ойрын жэлнүүдтэ Баян-гол hуурин дамнай шэнэ соёлой байшан бодхоогдожо, Онёогой «Сельхозтехника» нэгэдэлдэ заhабарилгын шэнэ мастерской баригдаhай гэжэ hунгагшадни захиhаар үнинэй. Тиимэhээ энэ захилнууд бидэнэй зүбшэн хэлсэжэ байhан гүрэнэй түсэбтэ заабол оруулагдаха аабза гэжэ найданаб гээд, үгэеэ түгэсхэбэ.

—Мүнөө үедэ манай районой промышленна предприятинуудай болон эмхинүүдэй таба мянга гаран хүдэлмэришэд хараалагдаhан түсэбөө уридшалан дүүргэhэнээ мэдүүлээд байна,—гэжэ КПСС-эй Советскэ райкомой нэгэдэхи секретарь депутат **В. Н. Бакшеев** үгэеэ эхилбэ. — Районоймнай ажалшад мүнөө үедэ республикынгаа колхоз, совхозуудта үзүүлдэг шефскэ туhаламжаяа улам үргэдхэнэ. Байрын гэрнүүдые, үйлэдбэриин объектнүүдые шэнээр барина. Промышленна предприятинууд хамhабарин ажахытай боложо байна.

Мүнөө үедэ район дотор шиидхэгдэхээр болоhон асуудалнууд олон. Илангаяа шэлэй заводые үргэдхэхэ, түхеэрэлгэнүүдыень шэнэлхэ хэрэгтэй. Мүн гоёон шэмэглэгдэhэн байрын гэрнүүдые олоор бариха саг тулаа. Манай райондо 18—20 мянган студент, хүдэлмэришэд Железнодорожно болон Октябрьска районhоо ерэжэ hурана, хүдэлнэ. hүүлэй жэлнүүдтэ шэнэ гэр байрануудые городой захаар жэрылгэн бодхоодог болонхой. Энэ ехэ гаргашатай гэжэ тоолоноб. Шэнэ харгы, уhанай, дулаанай коммуникацинуудые тэрэ холо руу татахын орондо город соо барилгын участок уридшалан бэлдээд, шэнэ гэрнүүдые барихада ашагтай байха зэргэтэй. Городой түб районые шэнэдхэн хубилгажа бариха проект үни зохёогдоhоншье hаа, бэелүүлэгдэнэгүй. Саашадаа энэ асуудал али бүхы талаhаа наринаар шэнжэлэгдэн харагдажа, шиидхэгдэхэ ёhотой гэбэ.

—Арбадахи табан жэлэй туршада манай районой ажахынуудай үйлэдбэриин хүсэнүүд бүри ехэ болобо, — гэжэ Мухар-Шэбэрэй райгүйсэдкомой хүдөө ажахын управлениин начальник депутат **К. Л. Белоусов** хэлэбэ.—Гүрэнэй зүгhөө 300 трактор, 200 гаран комбайн үгтөө. 7000 гектар шэнэ газар ашаглагдаа. 49 миллион түхэригөөр ажахынуудай үйлэдбэриин фонднууд ургаба. Энэ талаар «Искра» колхозые илангаяа тэмдэглэлтэй.

Байгша ондо районоймнай ажахынууд хүндэ хүшэр эрхэ байдалда хүдэлнэ. Тэжээлэй дутамагhаа үйлэдбэрилhэн продукциин хэмжээн урда жэлэйхидэ орходоо 44 процентээр доошоо ороо. Мүнөө үедэ ороной ондоо областьнуудта ошожо тэжээл бэлэдхэнэбди. Тиигэбэшье гүрэндэ худалдаха байгша оной түсэбые мяхаар —102 процент, ноохоор 104 процент дүүргэхэбди. 1980 онойхидо орходоо 7500 тонно hү ехээр худалдахабди гэжэ хүлеэгдэнэ.

Зүгөөр усадхаха дутагдалнууд үшөө олон. Жэшээнь, малай тоо толгой урданайхида орходоо хороhон байна.

Хүдөө ажахыда тохёолдоhон иимэ хүндэ байдалhаа гарахын тула районоймнай хүтэлбэрилхы зургаанууд хэдэ хэдэн шухала хэмжээнүүдые харааланхай. Тээсгэн үнгэрhэн районоймнай партийно-ажахын эдэбхитэдэй суглаан дээрэ 1981—1985 онуудта тэжээл бэлэдхэлгын хэмжээе дээшэлүүлхэ талаар зорилгонууд зүбшэн хэлсэгдээ. Нэн түрүүн севооборотуудые hайжаруулха шухала. Тэжээлэй ургамалнуудые улам ехээр тариха ёhотойбди. Тиихэдэ севооборотуудые, энэ тэрэ ушар шалтагаануудые баримталан, hэлгэжэ огто болохогүй.

Мүнөө үедэ тусхай техникын дутамагhаа боложо, хурьhэ хамгаалгын гуримые нэбтэрүүлгэдэ ехэхэн haaд табигдана.

Манай ажахынууд эмхидхэлэй талаар олон ондоо хүтэлбэрилхы зургаануудта мэдэлтэй байна. Тиимэhээ нэгэдэл бүхэн өөрынгөөл талые хаража, хүн зондо шухала хэрэгтэй продуктнуудые үйлэдбэрилгые хорооно гү, али заримдаа огто үгы хэжэрхинэ.

Байгша оной үбэлжэлгын үедэ тэжээлээр оройдоол 33,7 процент хангагданхайбди. Тиигэбэшье манай ажалшад бүхы хүсэ шадалаа элсүүлэн, партиин табиhан зорилгонуудые дүүргэхын тула тэмсэжэ байна.

—Эдеэ хоолой программые бэелүүлхэ хэрэгтэ манай министерствын предприятинууд гол шухала үүргэ дүүргэхэ ёhотой,—гэжэ республикын эдеэ хоолой промышленностиин министр депутат **Ю. Д. Мокеев** тэмдэглэбэ.—Илангаяа хилээмэ баридаг предприятинуудай урда ехэ зорилгонууд табигданхай. Табан жэлэй туршада кондитерска зүйлнүүдые үйлэдбэрилгэ 8,6 процентээр, макарон — 3,9, пивэ — 57 процентээр, аршаан — 2 дахинаар дээшэлүүлэгдэхээр хараалагдана.

Улаан-Үдын хилээмэнэй заводууд мүнөө ехэ хүндэ байдалда оронхой. Юуб гэхэдэ, эдэ заводууд имагтал 200 мянган хүниие хангаха проектнэ хүсэтэй юм. Тиихэдэнь мүнөө городтомнай 300 мянга гаран хүн ажаhууна. Хуушарhан түхеэрэлгэнүүдтэй хилээмэнэй заводууд иимэ олон зониие хангажа шадахагүй байна. Мүнөө хилээмэнэй 2-дохи заводто хоёр шэнэ электропеэшэн табигдажа байна. Гадна үшөө 4 тиимэ пеэшэн мандан ерэнхэй. Электро-пеэшэнүүдэй табигдахада, хотымнай хүн зон хилээмээр hаадгүйгөөр хангагдаха болоно.

Гэбэшье хилээмэнэй заводуудай үйлэдбэриие оньhожоруулха хэмжээн тон бага. Тэндэхи хүдэлмэришэдэй дунда зэргын салин хүлhэн оройдоол 173 түхэриг болоно. Ороной бусад областьнуудта иимэ заводуудай хоёр халаанда хүдэлжэ байхада, имагтал Улаан-Үдэдэ гурбан халаанда хүдэлhэн зандаа. Тэндэ ехэнхидээ эхэнэрнүүд хүдэлнэ.

Үшөө нэгэ шухала асуудал гэхэдэ, эдеэ хоолой предприятинуудые, илангаяа хилээмэнэй заводуудые, хамтын байрануудаар хангаха хэрэгтэй. Манай мэдэлэй ГПТУ-гай хамтын байра тон удаанаар баригдана. Эдэ бүхы асуудалнуудые дары шиидхээгүй hаа, манай предприятинуудта хүдэлхэ хүнүүд бүри үсөөржэ, онсо шахардуу байдалда ороходоо болохобди. Үйлэдбэриин-техническэ баазамнай угаа түлюур. hайн мастерскойнууд оройдоо үгы. Тиихэдэ урдахи табан жэлэйхидэ орходоо манай промышленностьда табигдаха hомололгонууд хоёр дахин шахуу хорохо байна. Республикын хүтэлбэрилхы зургаанууд иимэ ушар байдалые хараадаа абэн, манда бодото туhаламжа үзүүлхэ гэжэ найданабди.

Арадай депутадуудай Яруунын районно Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ **В. З. Апсахаев** өөрынгөө үгые иигэжэ эхилбэ:

— Байгша ондо районоймнай ажалшад яhала амжалтатайгаар хүдэлбэ. 6167 центнер ноохо, 45000 центнер мяха гүрэндэ худалдаха, hү тушааха түсэбшье дүүрэхээ байна. «Победа» колхозой, «Комсомольский», Тулдуунай совхозуудай ажалшад энэ амжалтада хубитаяа ехээр оруулаа.

Районой, нютагай Соведүүдэй депутадууд, эдэбхитэд мүнөө үедэ үбэлжэлгые hайнаар үнгэргэхын түлөө тон ехэ хүдэлмэри ябуулна. Бүхы фермэ отарануудта депутадуудай пост, бүлэгүүд байгуулагданхай.

Гэбэшье манай ажахынуудай хүдэлмэридэ ехэхэн дутагдалнууд бии. Газар тариаланга муугаар элдүүрилнэбди. Адууhа мал ехээр гарзалагдана. Бархүсэнэй ажалые оньhожоруулнагүйбди.

Түгэсэжэ байгаа ондо социально-соёлой ехэ барилга хэгдэбэ. Түсэбөөр хоёр квартиратай 63 гэр бариха байгааhаа, 73 гэр баригдажа байна. Тэдэнэй гушаниинь ашаглагдаа. Жэлэй дүүрэтэр бусад гэрнүүдыньшье бэлэн болохо.

Үйлэдбэриин, соёлой барилгада Улаан-Үдын ЛВРЗ-гэй болон «Электромашина» заводой коллективүүд ехэ туhа хүргэнэ. Тэдэнэй оролдолгоор манай ажахынууд шэнэ станок, бусад түхеэрэлгэнүүдээр хангагдана. Заншалта болоhон холбоо барисаамнай улам хүгжэхэ гэжэ hананабди.

Районоймнай түбтэ шухала хэрэгтэй барилгануудые эхилхэ саг тулаа. Тусгаарлабал, хилээмэнэй завод, столово, уhа бүлэдэг түхеэрэлгэ гэхэ мэтэнүүд болоно. Илангаяа уhаар ехэ ядалдадагбди. Энэ талаар Мелиораци болон уhанай ажахын министерство (нүхэр Санеев Л. А.) манда туhалха гэжэ найданабди.

— «Теплоприбор» завод арадай ажахыда тон шухала приборнуудые, автоматическа системын хэрэгсэлнүүдые үйлэдбэрилгээ жэл ерэхэ бүри үргэдхэнэ.— гээд «Теплоприбор» заводой директор, депутат В. Б. Нимаев үгэеэ эхилбэ. —hүүлэй жэлнүүдтэ заводой үйлэдбэриин байранууд, цехүүд шэнэлэгдээ. Барилгын энэ ехэ хүдэлмэри завод өөрынгөө хүсөөр хэhэн байна. Заводой цехүүдтэ үйлэдбэриин шэнэ оньhон хэрэгсэлнүүд олоор тодхогдоо. Заводто нэгэ жэлэй хугасаа соо 17 миллион түхэригэй продукци бүтээгдэнэ. Байгша табан жэлдэ 1982 онhоо эхилжэ предприятиин продукци үйлэдбэрилгэнь 5—7 процентээр ехэ болохоор хараалагдана. Тиихэдээ заводой хүдэлмэришэдэй тоо мүнөөнэйхиhөө олон болохогүй юм. Заводой коллектив продукци бүхэнэйнгээ шанар дээшэлүүлхын түлөө ехэ оролдолго гаргана. Эндэ үйлэдбэрилэгдэдэг продукцинуудай 37-донь Гүрэнэй шанарай тэмдэг олгогдонхой.

Ерэхэ жэлhээ эхилжэ завод үйлэдбэриингээ байрануудые үшөө үргэдхэхэ байна. 1982 ондо 1,5 миллион түхэригэй барилга эндэ хэгдэхэ байна. Энээнтэй хамта заводой хүдэлмэришэдэй байрын гэрнүүд олоор баригдахаар түсэблэгдэнэ. Энэ хэрэгтэ hаяын жэлнүүдтэ 10 миллион түхэриг hомологдохо юм. Хүдэлмэришэдэй шэнэ байранууд Улаан-Үдэ хотын «Батарейка» гэдэг газарта 5 гектар талмай дээрэ баригдаха юм. Заводой 10 залуу хүдэлмэришэдэй хамтын байра hаядаа ашаглалгада үгтэхэ юм. Хойто жэлhээ Дээдэ-Онгостойдо заводой хүдэлмэришэдэй үхибүүдэй зунаа амарха пионерскэ лагерь баригдажа эхилхэ байна. Завод хамhабариингаа ажахые саашадань үргэдхэхөөр түсэблэнэ.

Үгынгөө эсэстэ нүхэр Нимаев заводой хүдэлмэришэдэй, бригадануудай цехүүдэй абажа байhан шэнэ социалис уялганууд тухай хэлэбэ. Заводой хүдэлмэришэн бүхэн ойртожо байhан СССР-эй профсоюзуудай XVII съездын, СССР-эй байгуулагдаhанай 60 жэлэй ойн хүндэлэлдэ социалис уялгануудые абажа, эдэбхи үүсхэлээ элсүүлэн, эршэмтэй ажаллажа байна.

Зүбшэн хэлсэhэн асуудалнуудаараа Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй сесси зохихо шиидхэбэринүүдые баталан абаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ (зүүн гарhаа): Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадууд — 1268-дахи автоколонныи жолоошон Г. В. Телешев, Хяагтын районой «Дружба» колхозой hаалишан Н. Н. Синицына, Улаан-Үдын БМДК-гай учётчица Г. Б. Батуева, «Ильинкинский» совхозой hаалишан В. Ф. Молонова. С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Хилын саанаhаа

ТАСС АПН

Поляк арадай аша туhые хамгаална

Польшодохи оршон байдал гадаадын гүрэнүүдэй ба политическэ ажал ябуулагшадай, олониитэдэ мэдээсэл дамжуулдаг хэрэгсэлнүүдэй анхаралые ехээр татана. Хүндэ хүшэр байдал зайсуулхын, орон дотор хуули заршам сахилгые хамгаалхын, олониитын гурим журам hэргээхын тула ПНР-эй Гүрэнэй Соведэй бэелүүлжэ байгаа хэмжээнүүдтэй дашарамдуулан, ТАСС-ай [illegible] мэдүүлгэ ехэ hонирхол үүсхэнэ.

Польшын засаг захиргаанай эдэ ябуулгануудые тэрэнэй дотоодын хэрэг байhаниинь элитэ. Энэдэхи үйлэ хэрэгүүдые баруунай зарим булэгүүд [illegible] тайлбарилдаг [illegible] «Работническо дело» тусхайлан тэмдэглэнэ.

Венгриин МТИ гэжэ телеграфна агентствын мэдүүлгэ дотор иигэжэ тэмдэглэгдэнэ: Венгриин Арадай Республикын хүтэлбэрилхы зургаанууд, Венгриин ажалшад контрреволюционно түсэбүүдые таhалдуулха, түбшэн байдал, хуули заршам сахилга hэргээхэ, социализмын туйлалтануудые хамгаалха зорилгоор Польшодо бэелүүлэгдэжэ байгаа хэмжээнүүдые [illegible] Польшын коммунистнууд, Польшын үнэн патриодууд [illegible] ВНР-эй правительство, венгер арад элирхэйлнэ.

Польшодохи үйлэ хэрэгүүдтэ Америкын захиргаанай ямараар хандажа байhан тухай мэдээсэхэ зуураа, «Нью-Йорк Таймс» иигэжэ тэмдэглэнэ: энэ орондо 100 миллион долларой сэнтэй эдеэ хоолой зүйлнүүдые худалдаха гэhэнээ Вашингтон «түр зуура болюулаа». Гүрэнэй департаментын дээдэ тушаалтай түлөөлэгшын хэлэhые үндэhэ болгон, тус газетэ: Польшые хашахын тула США али бүхы (дипломатическа, экономическэ, арга боломжонуудые хэрэглэхэ байха гэжэ бэшэнэ. Энэ орон доторхи байдалые сэгнэлтын талаар НАТО-гай, США-гай ба тэрэнэй европейскэ союзнигуудай [illegible]

Англиин гадаадын хэрэгүүдэй министр лорд **Каррингтон** парламент дээрэ үгэ хэлэхэдээ, иигэжэ мэдүүлбэ: «Польшын правительство ба арад зон түбэгтэй асуудалнуудаа өөhэдөө шиидхэжэ шадаха гээд үнэнхэйгөөр найданабди. Хамаархагүй политика баримталха байхабди».

ПОЛЬШОДОХИ БАЙДАЛ ТУШАА

ВАРШАВА. Польшын мэдээсэлэй органуудай дамжуулhанай ёhоор, Национальна абаралгын сэрэгэй совет орон дотор тохёолдоhон хүндэ хүшэр байдалые зайсуулхын тула шухала хэмжээнүүдые абажа үргэлжэлhөөр.

Сэрэгэй Соведэй захиралтануудтай зохилдуулан, Польшын сэрэгэй подразделенинүүд зарим предприятинуудта забастовко эмхидхэхэ гэhэн хорото балмад этэгээдүүдтэ [illegible]

«Солидарностиин» доодо шатын эмхинүүдэй толгойлогшонорой [illegible]

гаха, сэрэгэй байдал тогтоолгоор дураа гутаха ябадал үүдхэхэ, haaд тойбо ушаруулхаар тухирха гэжэ оролдоно. Зарим газарнуудта листовконууд тараагдаhан байгаа. Гэхэ зуура, Польшын хүдэлмэришэд «Солидарностиин» зүгhөө хэдэн үдэрэй урда тээхидэл адли хашалта баалалта мүнөө үзэнэгүй, харин оhэдоо харата этэгээдүүдтэ эрид шанга харюу үгэнэ гэжэ ПНР-эй МИД-эй түлөөлэгшэ тусхайлан тэмдэглэбэ. [illegible]

Польшын олонхи районуудта оршон байдал hайжарха [illegible]

дэбэргэгдэдэг байhан Балтиин далай шадархи, ороной бусад хэдэн нютагуудтахи шахардуу байдал гол түлэб зайсуулагдаа.

Зарим организацинуудта, тэрэ тоодо Варшавска университедтэ, ПНР-эй журналистнуудай холбоондо сэрэгэй байдал тухай декредые сахихагүй, социализмда харша ябуулга хэжэ үргэлжэлхэ гэhэн hэдэлгэнүүдые гаргаhан зарим хүнүүдэй сүлөө саг зуура хаhагдаа. [illegible] Л. Мочульский [illegible] гэжэ Польшын радио мэдээсэбэ.

Хүн зониие хангалгын хэрэг задагайруулха зорилготой [illegible] абтана.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита». 8.55—Дамжуулгын программа. 9.00—«Время». 9.40—Үглөөнэй гимнастика. 10.05 — «Всего дороже»—киноэпопей. «И взошла заря»—7-дохи фильм. 11.00—«Тимофей Докшицер наадана» —фильм-концерт. 11.30—«Дохёогоо үгэгты, горнистнууд!». 12.20—Шэнэ hонин (12.25 час хүрэтэр). 15.10—Дамжуулгын программа. 15.15—Шэнэ hонин. 15.35—«Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй нютагуудаар» — кинопрограмма. 16.25—Р. Шуман. «Үхибүүдэй сценэнүүд». 16.45—«Совет драматургида хөрүүлэгдэhэн ажалай темэ».

Улаан-Үдэ. 17.45—Хүдөөгэй ажалшадта зорюулагдаhан концерт (бур.).

«Орбита». 18.15—«Онтохондо айлшаар». «Уточка — голубое перышко» — мульт фильм (ЧССР).

Улаан-Үдэ. 19.00—«Саяан» [illegible] 19.30—[illegible]—киноочерк.

«Орбита». 19.45—«Мүнөөдэр туб дэлхэй дээрэ».

Улаан-Үдэ. 20.00 — «Байгал». 20.30—[illegible]—киноочерк.

«Орбита». 20.40—«Совет композиторнуудай дуунууд». 21.05—«Всего дороже»—киноэпопей. «Надо мечтать»—8-дохи фильм. 22.00—«Время». 22.35—Гүрэнэй Третьяковско галерейн 125 жэлэй ойн хүндэлэлдэ Союзуудай байшангай Колонно зал соо болоhон концерт. 23.45 — «Известия» газетын шанда хүртэхын түлөө хоккейгээр уласхоорондын мүрысөөн СССР—ЧССР (забhарлалгын үедэ) 00.20—«Мүнөөдэр—түб дэлхэй дээрэ».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

«Орбита». 16.05—«Совет уран зурагай искусствада коммунистын образ». 16.35—Эрдэм дэлгэрүүлгын фильмүүдэй программа.

Улаан-Үдэ. 17.00—«Буладагэhэн дамжуулгаhаа.

«Орбита». 17.45 —«Москва ба москвагайхид».

Улаан-Үдэ. 18.15—«Түсэбтэ табан жэл ба предприяти». 18.35—«Танай бэшэгүүдээр».

«Орбита». 19.00—Нигерэй национальна hайндэртэ—республикын байгуулагдаhан үдэртэ. Нигерэй Республикын [illegible] концерт. 19.30—19.45—[illegible]

Улаан-Үдэ. 19.45—[illegible] — киноочерк.

«Орбита». 20.00—[illegible] 20.45—[illegible] 21.00—«Киногор клуб». 22.00—«Время». 22.35—«Коммунист» — уран hайханай [illegible] 22.20—Н. Мясковский. «27-дохи симфони». 01.00 — Эрдэм дэлгэрүүлгын фильмүүдэй программа.

Редактор Р. Б. ГАРМАЕВ.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000.

г. УЛАН-УДЭ, ул. ЛЕНИНА, 35, редактор—2-54-54, приемная —2-54-93, зам. редактора—2-68-03, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь —2-50-52, секретариат —2-66-76, отделы: партийной жизни—2-60-91, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства —2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, информации—2-34-05, перевод—2-54-93, писем и селькоров —2-67-81, корректорская—2-35-95, машинное бюро —2-57-63, фотолаборатория—2-33-61, отдел объявлений—2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств полиграфии и книжной торговли.

Н-00726 Заказ № 289 Индекс 5901.